„Tėvynė" Savaitinis Laikraštis
Leidžia kas Penktadienį
Susivienijimas Lietuvių Amerikoje
Dr. M. J. Vinikas, Sekr ir Adm
PRENUMERATA METAMS:
Jungtinėse Valstijose $1.50
Kitose Valstybėse $2.00
„TĖVYNĖ"
307 W. 30-th Street, New York, N. Y

TĖVYNĖ

SUSIVIENIJIMO LIETUVIŲ AMERIKOJE ORGANAS

Telefonas LAckawanna 4-5529

MINNESOTA HISTORICAL SOCIETY

The Lithuanian Weekly „Tevynė"
Published Every Friday
By the Lithuanian Alliance of America
Dr. M. J. Vinikas, Sec'y & Mgr.
YEARLY SUBSCRIPTION RATES:
In the United States $1.50
To Foreign Countries $2.00
„TĖVYNĖ"
307 W. 30-th Street, New York, N. Y

No. 7 Acceptance for Mailing at Special Rate of Postage provided for in Section 1103, Act of October 3, 1917, Authorized on June 27, 1918. New York, N. Y., Vasario (February) 18, 1938. Entered as Second Class Matter November 28, 1910, at the Post Office at New York, N.Y., under the Act of March 3, 1879. Vol. XXIX

Tegyvuoja Nepriklausoma Lietuva

Sulaukusi 20 Metų Nepriklausomo Gyvenimo

DR. JONAS ŠLIUPAS,
Aušrininkas, Amerikos lietuvių tautinio atbudimo žadintojas ir vadas, Lietuvos Egzekutyvio Komiteto pirm. Vašingtone ir daug dirbęs Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui.

Lietuvos Nepriklausomybės

Paskelbimo Aktas

LIETUVOS TARYBA SAVO POSĖDYJE VASARIO 16 D. 1918 M. VIENU BALSU NUTARĖ KREIPTIS: Į RUSIJOS, VOKIETIJOS IR KITŲ VALSTYBIŲ VYRIAUSYBES ŠIUO PAREIŠKIMU:

LIETUVOS TARYBA, KAIPO VIENINTĖLĖ LIETUVIŲ TAUTOS ATSTOVYBĖ, REMDAMOS PRIPAŽINTĄJA TAUTŲ APSISPRENDIMO TEISE IR LIETUVIŲ VILNIAUS KONFERENCIJOS NUTARIMU RUGSĖJO MĖN. 18—23 D. 1917 METAIS, SKELBIA ATSTATANTI NEPRIKLAUSOMĄ DEMOKRATINIAIS PAMATAIS SUTVARKYTĄ LIETUVOS VALSTYBĘ SU SOSTINE VILNIUJE IR TĄ VALSTYBĘ ATSKIRIANTI NUO VISŲ VALSTYBINIŲ RYŠIŲ, KURIE YRA BUVĘ SU KITOMIS TAUTOMIS.

DRAUGE LIETUVOS TARYBA PAREIŠKIA, KAD LIETUVOS VALSTYBĖS PAMATUS IR JOS SANTYKIUS SU KITOMIS VALSTYBĖMIS PRIVALO GALUTINAI NUSTATYTI KIEK GALIMA GREIČIAU SUŠAUKTAS STEIGIAMASIS SEIMAS, DEMOKRATINIU BUDU VISŲ JOS GYVENTOJŲ IŠRINKTAS.

VILNIUS, 1918 II 16.

PASIRAŠĖ:

DR. BASANAVIČIUS,
S. BANAITIS,
M. BIRŽIŠKA,
K. BIZAUSKAS,
P. DOVYDAITIS,
S. KAIRYS.
P. KLIMAS,
DONAT. MALINAUSKAS,
V. MIRONAS,
S. NARUTAVIČIUS,
ALFONSAS PETRULIS,
K. ŠAULYS,
DR. J. ŠAULYS,
J. VILEIŠIS,
J. ŠERNAS,
A. SMETONA,
J. SMILGEVIČIUS,
J. STAUGAITIS,
A. STULGINSKIS,
J. VAILOKAITIS.

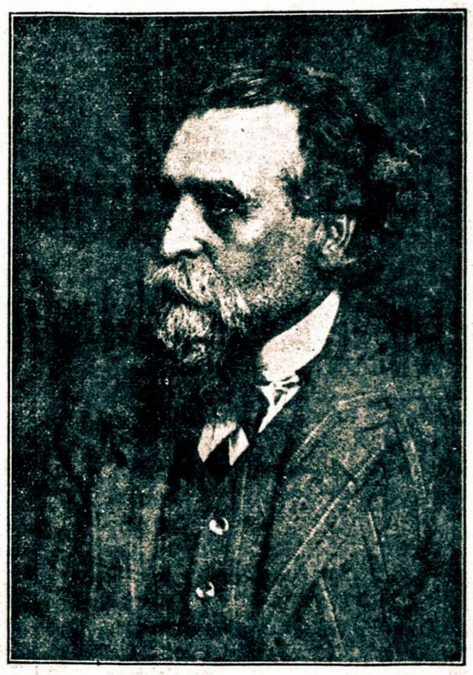

DR. JONAS BASANAVIČIUS,
Lietuvių tautinio atgimimo Patriarchas, pirmo lietuvių laikraščio „Aušros" [illegible] visą savo amžį dirbęs lietuvių tautos gerbuviui.

Švenčiame Lietuvos Išlaisvinimo Šventę

VASARIO 16 dieną sukako 20 metų kai Lietuva pasiskelbė Nepriklausoma Valstybe. Tai didžioji lietuvių tautos Šventė—laisvės ir visiškos pergalės šventė. Šiais metais Lietuvos Nepriklausomybės Šventė taipgi virto visos tautos nepaprasto džiaugsmo šventę, nes minime dvidešimtmečio sukaktį nuo tos šviesios lietuvių tautos istorijoj dienos, kurioje Lietuvos Taryba paskelbė visam pasauliui ATSTATANTI NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVOS VALSTYBĘ SU SOSTINE VILNIUJE IR TĄ VALSTYBĘ ATSKIRIANTI NUO VISŲ VALSTYBINIŲ RYŠIŲ, KURIE YRA BUVĘ SU KITOMIS TAUTOMIS.

Šis drąsus Lietuvos Tarybos žygis buvo galimas tik dėl to, kad Lietuvos nepriklausomybei pamatas buvo daug anksčiau pradėtas tiesti. Lietuvių tautos išsilaisvinimo iš svetimųjų vergijos pasirįžimas galingai suliepsnojo su pasirodymu „Aušros", vėliaus „Varpo". Ypač laisvoje Amerikoje susispietę Lietuvos išeiviai per ištisus dešimtmečius dirbo lietuvių tautos išlaisvinimui pirm Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo. Todėl ir Lietuvos Nepriklausomybę paskelbus, tauta suprato ir tinkamai įvertino to svarbaus momento reikšmę ir stojo visais frontais kovoti ir siekti Lietuvai visiškos nepriklausomybės.

Negalima mažinti diplomatinių žygių reikšmės Lietuvos Nepriklausomybės kovose. Ypač Amerikos lietuviai tuo žvilgsniu labai daug pasidarbavo, ką vaizdžiai nupiešia Dr. M. J. Vinikas savo rašinyje. Bet gi pamatinės svarbos Lietuvos Nepriklausomybei iškovoti žygiai gludi Lietuvos savanorių karių, vėliaus mobilizuotos kariuomenės didelių pasirįžimu ir neribota drąsa pasižymėjusiose kovose. Ir tos kovos dėl Nepriklausomybės kainavo lietuvių tautai daug kraujo, vargo ir kančių; lietuvių tautos laisvė jos sunų gyvybėmis atpirkta. Sunkiausios ir drąsiausios kovos teko pakelti tų kovų dalyviams, pirmoje eilėje savanoriams.

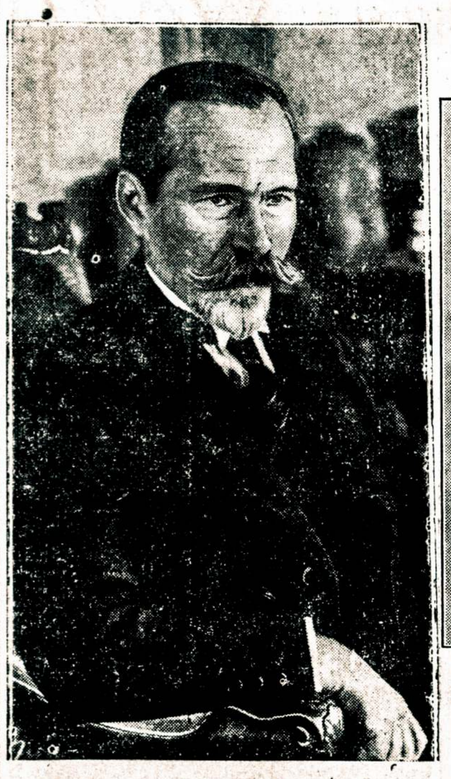

ANTANAS SMETONA,
Pirmasis ir dabartinis Lietuvos Valstybės prezidentas.

ALEKSANDRAS STULGINSKIS,
Buvusis Lietuvos Prezidentas.

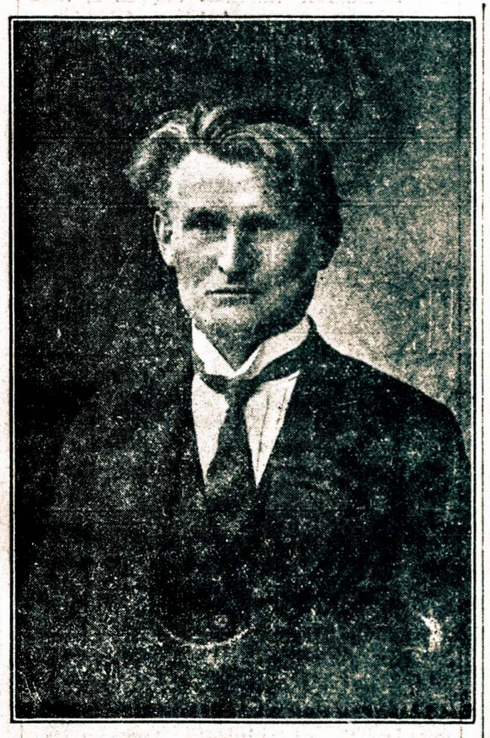

DR. KAZYS GRINIUS,
Buvusis Lietuvos Prezidentas ir Ministeris Pirmininkas.

Kad tas kovas bei diplomatinius žygius bent paviršum, bent pripuolamai nušviesti, leidžiame šį „Tėvynės" numerį Lietuvos Nepriklausomybės kovų nušvietimui pašvęstą. Neįmanoma viename numeryje kiek išsamiau tuos didžius ir garbingus žygius nušviesti, tad tęsime šiuos aprašymus sekamam „Tėvynės" numeryje ant kiek vieta ir kitos aplinkybės leis.

Beskaitant Lietuvos savanorių pirmųjų kovų žygius, prisimeną lietuvių liaudyje pasklidę pasakos, kad kelsis „užkeikta" lietuvių kariuomenė ir išvaduosianti Lietuvą iš svetimųjų vergijos. Neskaitlinga, beveik visiškai nelavinta, menkai apginkluota Lietuvos savanorių kariuomenė ir net vėliaus mobilizuota kariuomenė stojo į kovą su daug kartų galingesnę bolševikų kariuomene ir ją nugalėjo. Netik su bolševikais kovojo, bet tuo patim kartu prisėjo kovoti ir su bermontininkais, ir su lenkais. Prisėjo kovoti ir su klastingu priešu Lietuvos viduje. Ir ta iš nieko kilusi Lietuvos kariuomenė, lyg ta liaudies pasakų užkeiktoji iš pilekalnių atsikėlusi, nugalėjo visus Lietuvos priešus, apgynė jaunutės valstybės Nepriklausomybę ir įvedė musų Lietuvą į savarankiško gyvenimo rumą... Jei kuomet nors kokis stebuklas pasaulyje įvyko, tai Lietuvos Nepriklausomybės pasiekimas ir valstybės sukurimas ištikro yra kiekvienam lietuviui maloniu ir brangiu stebuklu.

Tiesa, besidžiaugiant Lietuvos Nepriklausomybės dvidešimtmečio sukaktimi kartu kiekvieno lietuvio širdį slėgia liudėsis prisiminus, kad dar trečdalį Lietuvos žemių klastingojo Lietuvos priešo — lenko sauvalė terioja, kad šimtas tukstančių musų brolių ir sesučių barbariški Varšavos militaristai kankina ir žudo, kad Lietuvos širdis — sostinė Vilnius lenkų vergijos junge vaitoja. Bet susipažinusiam su Lietuvos savanorių pirmaisiais kovų žygiais negali buti jokios abejonės, kad ir vėl ateis momentas, kuomet „užkeiktoji" lietuvių karinomenė iš pilekalnių atsikels, tik šiuo kartu nepalyginamai galingesnė ir skaitlingesnė, ir išvaduos iš lenkų vergijos sostinę Vilnių ir visą Okupuotą Lietuvą.

Nors Vilniaus ir Okupuotos Lietuvos kruvina žaizda dalinai aptemdo didžiosios lietuvių tautos Šventės giedrą, bet vis tik yra kuo ir pasidžiaugti. Pirmiausiai turime Nepriklausomą Lietuvos valstybę, kurios gyvenimas visomis sritimis dideliais šuoliais eina pirmyn. Kad šiandien Lietuvos vidujinė santvarka nėra tokia, kokios didžiuma Amerikos lietuvių pageidaujame, bet tas nesumažina Lietuvos Nepriklausomybės dvidešimtmečio sukakties reikšmės. Pats Lietuvos prezidentas Antanas Smetona Viso Pasaulio Lietuvių Kongresui Kaune 1935 m. iškilmingai pareiškė, kad tai yra tik pergyvenamasai momentas.

Be to, šiomis dienomis Amerikos lietuvius pasiekė linksma žinia iš Kauno, kurią pranešė United Press žinių agentura, kad Lietuvos Nepriklausomybės dvidešimtmečio sukakties proga paskelbta amnestija Lietuvos politiniams kaliniams. Tarpe paleistų iš kalėjimų politinių kalinių yra ir prof. Augustinas Voldemaras. Ant kiek plačiai politinius kalinius ši amnestija paliečia, tuo tarpu pasakyti negalima. Žinoma, negalima tikėtis, kad Lietuvos valstybės aktualiai išdavikai ir priešai butų palinosuoti iš kalėjimų. Bet vis tik tikimės, kad visi politiniai kaliniai, kurie nuteisti kaipo valdžios opozicininkai ir nenusidėję prieš valstybę, yra paliuosuoti iš kalėjimų. Tokia žinia ištikro pridnoda iškilmingesnį upą ir pačiai Lietuvos Nepriklausomybės Šventei.

Džiaugiamės Nepriklausoma Lietuva ir jos daroma pažanga ekonominėje, kulturinėje ir kitose srityse. Linkime savo senąjai tėvynei ir jos gyventojams šviesios ir laimingos ateities. Tegyvuoja musų Lietuva savo nepriklausomo gyvenimo dvidešimtmečio sukaktį švęsdama!

Lietuvių Karių Žygiai Nepriklausomybės Kovose

Perspausdiname iš „Savanorių Žygių" pirmojo tomo Jo redaktoriaus, atsargos majoro P. Rusecko, patiektos Lietuvos nepriklausomybės kovų apžvalgos ištraukas. Vieta neleidžia ištisai visą apžvalgą perspausdinti, tad naudojamės bent svarbesnių Lietuvos nepriklausomybės kovose žygių aprašymu. REDAKCIJA

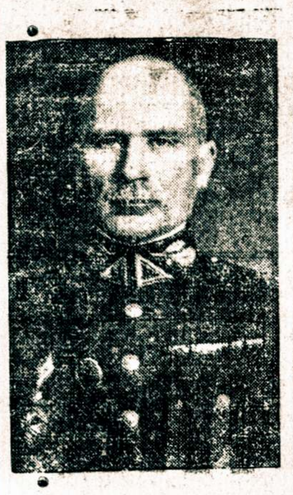

GENEROLAS DIRMANTAS,
Lietuvos krašto apsaugos ministeris brigados generolas.

Pirmieji Pagirio savanoriai, apsirengę tokiais rubais kokius kas turėjo. Jie vaizduoja pirmuosius Lietuvos kariuomenės burius. Vidury sėdi moteris, kuri pasižymėjo kaip gabus ir daug pasidarbavęs žvalgas (jos pavardė nesužinota).

STASYS RAŠTIKIS,
Lietuvos kariuomenės vadas generalinio štabo pulkininkas.

KARINĖS LIETUVIŲ DALYS RUSIJOJE.

LIETUVIŲ tremtinių Rusijoje per Didįjį karą susiorganizavimas leido lietuviams mėginti sukurti savo kariuomenę. Tai pavyksta 1917 m., kai pirmoji (vadinamoji Kerenskio) revoliucija sugriovė seną Rusijos monarchiją.

Tuomet lietuvių visuomenė, šalia visų kitų pastangų dėl nepriklausomybės, ėmė kurti savo tautinius batalijonus, kad jie, laikui atėjus, vyktų Lietuvon ir kovotų dėl Lietuvos Nepriklausomybės su kiekvienu jos priešu, vis tiek, kas jis bebutų.

Tačiau, šalia šio tiesioginio tikslo, kariuomenės organizavimas turėjo dar ir kitą, netiesioginį, butent: sutraukti vienon vieton, suorganizuoti ir paimti savo globon ko daugiausia lietuvių karių, kad tuo budu apsaugoti juos nuo savitarpinių Rusijos partijų kovų ir nuo demoralizuojančios bolševikų agitacijos.

Reikia pažymėti, kad visos Rusijos valdžios, kurios tik buvo atsiradusios po monarchijos nuvertimo, tiek bendros, tiek vietinės, buvo priešingos lietuvių nusistatymui sukurti savo kariškas dalis. Todėl lietuviams kariams, bekuriant savo kariškas dalis, tekdavo nugaleti daugybę įvairių įvairiausių kliučių, kol savo pasiekdavo.

Po ilgų kovų, nugalint rusų valdžią, o kai kur ir lenkų daromas kliutis, lietuviams vis dėlto pavyko suorganizuoti į atskiras dalis apie 3,000 savo karių iš buvusių tuomet rusų armijoje apie 25,000 lietuvių. Įžymiausios dalys buvo: I-as atskiras lietuvių batalijonas (Vitebske), Lietuvių atsargos batalijonas (Smolenske), Lietuvių raitininkų eskadronas (Valke), I-as atskiras Sibiro lietuvių batalijonas Vytauto Didžiojo vardu, gugnolės (vėliau rikiuotės) batalijonas Rovne. **Tų dalių karininkai vėliau atliko, kaip toliau matysime, žymų vaidmenį, Lietuvos kariuomenę kuriant.**

Beveik visos dalys, ypač I-as atskiras ir Sibiro batalijonai rusų buvo panaudoti kovai su vokiečiais, o vėliau ir kovai su bolševikais bei saugoti tvarkai nuo bolševikiškos suirutės, plėšimų. Ir fronto, ir vidaus tarnyboje **lietuvių dalys greit įgijo vyriausių vadų gražiausių pagyrimų ir padėkos** net visos rusų tautos vardu... I-as batalijonas, be kita ko, buvo rodomas rusų dalims drąsos, tvarkos ir drausmės pavyzdžiu...

Bet nė vienai lietuvių daliai, išskiriant Rovno batalijono dalelę, nebuvo lemta organizuotai grįžti tėvynėn: visas tas dalis bolševikai įsigalėję galutinai nuginklavo ir likvidavo, o Sibiro batalijonui teko pergyventi ir skaudžią tragediją: bolševikai 1919 m. lapkričio 25 d. vylingai įsiveržę į batalijoną ir suėmė 5 karininkus ir 3 labiausiai jiems nepakenčiamus kareivius. Iškankinę juos kurį laiką kalėjime, nuvarė į kapus ir ten išvilkę juos iš drabužių, kardais sukapojo.

Dalims organizuotai grįžti Lietuvon griežtai kliudė ir vokiečiai, tebelaikę Lietuvą okupacijos junge.

KARIUOMENĖS KURIMO REIKALAS VALSTYBĖS TARYBOJE.

Pirmieji sumanymai organizuoti Lietuvos kariuomenę arba apskritai bet kokią ginkluotą jėgą iškilo tuojau po to, kai buvo sukurta valstybės taryba, vadinasi, dar 1917 metų gale. Juo toliau, juo dažniau ir smarkiau valstybės taryboje ir net šiaip visuomenėje buvo keliamas reikalas sudaryti savo ginkluotą jėgą.

1918 metų vasaros gale valstybės taryboje ir visuomenėje Lietuvos kariuomenės reikalas buvo pasidaręs vienas skaudžiausių, nes tuomet jau buvo matoma, anksčiau ar vėliau vokiečiai turės iš Lietuvos pasitraukti. Tuomet Lietuva butų atiduota kažkokiam tamsiam likimui — su ja galėtų daryti, kas tinkama, kiekvienas, kuris turėtų bet kokią jėgą. Juk net vokiečiams dar tebesant Lietuvoje, kai tik jų galia susilpnėjo, priviso daugybė plėšikų, įvairių nenuoramų, bolševikų ir tt., kurie tiesiog terorizavo gyventojus ir kėlė neramumus; daugelis jų grąsino neleisti kurtis Lietuvos nepriklausomybei.

IŠ RUSIJOS ATVYKSTA LIETUVIAI KARININKAI.

Vasaros gale, dėl visiško rusų fronto iškrikimo bei bolševikų taikos su vokiečiais, lietuviai pabėgėliai ėmė grįžti į Lietuvą.

Grįžo į savo tėvynę ir lietuviai karininkai, tarnavę senoje, dabar iškrikusioje rusų armijoje. Dauguma jų buvo kariškų lietuvių dalių Rusijoje organizatoriai. Jie Lietuvos kariuomenės kurime atliko labai žymų vaidmenį, nes, atvykdami iš lietuvių dalių Rusijoje, **atsinešė su savim organizatorišką patyrimą, kuribinį upą, patriotizmą, pasiryžimą ir didelį pasitikėjimą savo jėgomis,** be kurio juk niekas negali buti sukurta. Ir beveik tikrai galima pasakyti, jog be šių karininkų nebutų ir kariuomenė susikurusi, nes kitų lietuvių karininkų tuomet beveik ir nebuvo.

Pirmas tų karininkų rupestis buvo kurti savo kariuomenę kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės. Visi jie registravosi valstybės taryboje. Bet atskiri karininkai, kaip nors atsitiktinai grįžę iš Rusijos ar iš vokiečių nelaisvės, buvo užsiregistravę dar anksčiau. Nuo 1918 m. balandžio mėn. iki spalių mėn. Lietuvos valstybės taryboje buvo užsiregistravę, kaip savanoriai į Lietuvos kariuomenę, 40 karininkų ir 1 kareivis.

Karininkų pasiryžimui kurti savo kariuomenę **buvo statomos be galo** sunkios kliutys, kurios jiems kliudė savo tikslo siekti. Didžiausios kliutys buvo daromos vokiečių, kurie vis dar nenorėjo sutikti, kad Lietuvoje šalia jų rastųsi kita kokia nors karo jėga. Tų kliučių vokiečiai nesiliovė darę net ir tada, kai jie kapituliavo prieš santarvininkus.

Kliučių buvo daroma ir iš pačių lietuvių tarpo. Butent: valstybės tarybos ir laikinosios valdžios sferose kai kurie laikėsi nuomonės, kad Lietuvai kariuomenė nesanti reikalinga, nes nepriklausomybę, esą, busianti išgauta diplomatijos keliu, ypač pasiremiant valstybės tarybos paskelbtu Lietuvoje neitralitetu ir Vilsono tautų apsisprendimo dėsniais. Lietuvai, esą, užteksią pora eskadronų raitelių sienoms saugoti bei vidaus nenuoramoms persekioti. Toks nusistatymas ne tik be galo kliudė lietuviams karininkams dirbti organizacijos darbus, bet tuos darbus visai stabdė. Šio nusistatymo labiausiai laikėsi prof. A. Voldemaras (vėliau ministeris pirmininkas) ir, žinoma, jo sekėjai.

Bet, vis dėlto, kariuomenės kurimo šalininkams pavyko išrupinti iš valstybės tarybos įsakymą sudaryti apsaugos komisiją ginkluotoms jėgoms organizuoti. Spalio 9 ar 10 d. buvo, slaptai nuo vokiečių, tos komisijos posėdis. Tačiau iš šio posėdžio nieko svarbaus neišėjo, tik tiek, jog spalio 10 d. valstybės tarybos patvarkymu kai kurie karininkai buvo pakviesti kariuomenei kurti. Bet jiems nebuvo duota galimybė ką nors veikti.

Taip pat rimta kliutimi kariuomenei kurti buvo **prisiplakę prie krašto apsaugos ministerijos įvairus pabėgę nuo bolševikų rusai karininkai**, o ypač vice ministeris gen. Kondratavičius, apie kurį lietuviai kariai tik neigiamai atsiliepia. Jie visiškai nesuprato lietuvių tautos dvasios, pasiryžimo bei reikalų. Pagaliau, Lietuvos reikalai jiems ne tik nerupėjo, bet daugelis ir net priešingi jiems buvo. Tik, žinoma, jie tas savo klastas slėpė nuo lietuvių. Savo elgėsiu į kuriamąją organizaciją jie įnešdavo tik demoralizaciją.

Vadinasi, lietuviams karininkams savo darbą teko dirbti, kartais kovojant su sunkiausiomis kliutimis iš vokiečių ir savųjų tarpo, visiškai neturint ginklų, žmonių, lėšų, kareivių ir pan. Jeigu tuomet „sferose" butų buvęs aiškus nusistatymas dėl kariuomenės kurimo ir butų buvę daugiau pasiryžimo, reikalas butų visai kitaip ėjęs, nes tuo laiku **į Vilnių atvykdavo dangybė delegacijų iš įvairių Lietuvos vietų.** Jos prašė kurti ginkluotą jėgą, savo ruožtu siulydamos savo visokeriopą pagelbą...

Delegatų pranešimais, **ginklus provincijoj lengvai galima buvo gauti** iš pakrikusių, nepasisekimų bei revoliucijos demoralizuotų vokiečių kareivių, kuriems visai nerupėjo, kad centrinės vokiečių įstaigos draudė pardavinėti lietuviams ginklus.

GENEROLAS S. ŽUKAUSKAS,
Pirmasis Lietuvos kariuomenės vyriausias vadas.

Dėja, į šias delegacijas **visai nebuvo kreipiama dėmesio,** jos net nebuvo priimamos, nes, esą, „ką masės galinčios nusimanyti valstybės kurime" ir todėl **šis tautos dvasios pakilimas, geras upas nebuvo išnaudotas.**

PIRMIEJI SAVANORIAI IR PIRMAS ĮSAKYMAS.

Nežiurint to, kad iš valstybės tarybos pusės nebuvo padaryta jokio paraginimo, spalio mėn. ėmė atsirasti ir pirmieji kareiviai savanoriai. Spalio 16 d. atvykę 11 pirmųjų savanorių. Spalio 17 d. vakare Antakalnio kareivinėse per patikrinimą pirmą kartą buvo sugiedotas tautos himnas.

Nežiurint visų kliučių, nežiurint to, kad buvo tik saujalė kareivių ir karininkų, kad nebuvo ginklų, drabužių ir kt., beveik savaime imta organizuoti vyriausias štabas su kai kuriais skyriais, pradėta gaminti karinė literatura ir pan., o lapkričio 1 d. karin. Grigaliunas Glovackis Vilniuje, valstybės tarybos rusyje pradėjo kurti 1 pėstininkų lietuvių pulką. Tą pačią dieną prie valstybės tarybos durų buvo pastatyta pirma sargyba.

Pagaliau **lapkričio 23 d. buvo išleistas pirmas įsakymas kariuomenei;** jame įsakoma pulk. Galvydžiui-Bikauskui organizuoti pirmą lietuvių pėstininkų pulką, o pulk. Kubiliui buti vyriausiojo štabo viršininku. Įsakymą pasirašė krašto apsaugos ministerijos valdytojas prof. Voldemaras. Paprastai šis įsakymas laikomas kariuomenės kurimosi pradžia, nors faktiškai, kaip jau matėme, kariuomenė ėmė anksčiau organizuotis. Gruodžio 1 d. Vilniuje pradėta kurti 1 gudų pėstininkų pulkas.

Tuo tarpu iškrikusi, demoralizuota vokiečių kariuomenė traukėsi iš Rusijos atgal. Jai įkandin sekė bolševikai ir dideliais žingsniais artinosi prie Vilniaus. Jie savo skleidžiamuose lapeliuose grasino kruvinu kerštu Lietuvos valstybės ir kariuomenės kurėjams. Pačiame Vilniuje organizuojasi lenkai. Jų nusistatymas taip pat buvo griežtai priešingas Lietuvos Nepriklausomybei, vadinasi ir kariuomenei.

Savaime aišku, kad vienai valdžiai begriuvant, antrai dar nesusikurus, visame krašte buvo didžiausia suirutė, kurią ypač didino demoralizuoti vokiečiai ir besiveržią į Lietuvą ar vietoje savo darbą dirbą bolševikai.

Kaip tik tuo metu Vilniuje ir, be abejojimo, kitur pasirodė patys biaurieji bolševikų lapeliai. Juose bolševikų neapykanta bei kerštas buvo nukreipti ypač prieš Lietuvos kariuomenės karininkus, kuriuos buvo žadama be pasigailėjimo išžudyti. Bet tie kerštingi grasinimai **paveikė tik kelis šiaudadušius,** kurie ir pasitraukė iš kariuomenės kurėjų tarpo.

Didelis pavojus ir pačiai kariškai organizacijai, ir patiems organizatoriams, o ypač kenksmingas nelietuvių karininkų veikimas privedė prie savo rušies perversmo kariuomenės viršunėse: prieš pat Kalėdas generolas Kondratavičius pranešė karininkams, kad jie gali važiuoti namo atostogų, o paskui, po Kalėdų, kas norės, galėsiąs vykti Gardinan, nes ten toliau busianti kuriama kariuomenė. **Į šį įsakymą karininkų pažiurėta kaip į norą visai palaidoti kariuomenę** nes ir ne laikas buvo atostogoms, ir Gardinas, kaip ne lietuvių gyvenama sritis, visiškai netiko kariuomenei kurti. Todėl labiau energingi, pasišventę lietuviai karininkai pareiškė Kondratavičiui, kad jo nepripažįsta savo viršininku ir atsisako jo klausyti. Tada besikuriančios kariuomenės pryšaky buvo pastatyti savi žmonės, daugiausiai vis kariškų dalių kurėjai Rusijoje. **Nuo to momento prasideda nauja gadynė Lietuvos kariuomenės kurimo istorijoj:** iš chaoso, abejonių, svyravimų prieita prie energingo ir planingo darbo. Tučtuojau — gruodžio 24 d. — įsteigta Vilniaus komendantura.

KARAS SU BOLŠEVIKAIS. ŠAUKIAMI SAVANORIAI.

Tuo pačiu laiku pasikeitė ir valdžia: naujas koalicinis ministerių kabinetas gruodžio 29 d. paskelbė atsišaukimą į tautą, **šaukdamas savanorius stoti į kariuomenę.** Šis atsišaukimas buvo tikras moralinis Lietuvos kariuomenės kurimo pagrindas.

Į šitą šaukimą **dideliu pasiryžimu atsiliepė daugiausia sodžiaus jaunimas.** Buriais, dažnai šiaip taip ginkluoti, slaptai ir atvirai ir ne kartą pakeliui susiremdami su vokiečiais, eina į nurodytus punktus, butent: į Kauną, Alytų, Kėdainius ir kitur, kur buvo organizuojami pulkai ir kitos dalys...

Į savanorius jaunimą pastumėjo ir bolševikų skelbiamos idėjos, kurios daugeliui buvo svetimos ir nepriimtinos. Bolševikai sakęsi įvesią bendrą žemės valdymą (kolchozus), o lietuviai paprastai pripažįsta tik nuosavą ukių valdymą; **lietuviai** brangina savo dvasios kulturą — bolševikai ją naikino; svetima ir nepriimtina daugeliui buvo ir bolševikų skelbiama diktatura, skelbiama Lietuvos valdžios busima žemės reforma bei dvarų panaikinimas ir apsaugojimas savo krašto nuo bet kurių pavergėjų ypač daugelį paragino stoti į savanorius.

VALDŽIA KELIASI Į KAUNĄ.

Bet organizuoti kokią nors rimtą jėgą Vilniui nuo bolševikų ir lenkų ginti jau buvo per vėlu: geriausias laikas, kada ir priešas dar nebuvo susiorganizavęs, jau buvo praleistas. Bolševikai iki gruodžio 28 d. jau buvo užėmę Smurgainių — Adutiškio — Švenčionėlių — Zarasų — Eglaitės liniją, o lenkai Vilniuje šeimininkavo beveik kaip pas save namie.

Savanorių burelis vis dėlto, nieko nežiurėdamas, 1919 m. sausio 1 d. **Gedimino kalne iškilmingai iškėlė Lietuvos vėliavą ir pastatė prie jos garbės sargybą.**

Besitraukdamas nuo pavojaus ir ieškodamas ramesnės darbui vietos 1919 m. sausio 2 d., pasitraukė iš Vilniaus į Kauną naujasai ministerių kabinetas. Sykiu su juo pasitraukė ir krašto apsaugos ministerija, įsakydama savo mažyčiams kariuomenės bureliams iš keliasdešimt žmonių pasitraukti iš Vilniaus, tik paskutiniam momentui atėjus.

Sausio 5 d. bolševikai užėmė Vilnių, o sausio 9 d. Panevėžį ir Ukmergę.

Persikėlus Kaunan, kariuomenės organizavimas ėmė eiti jau visai kitu upu ir kitais keliais: uoliai organizuojamos keliose vietose kariškos dalys, organizuojami įvairųs ministerijos ir vyriausiojo (dabar kariuomenės) štabo skyriai, skubiai gaminami ir leidžiami karo statutai ir kita butina karo literatura, rupinamasi maisto ir amunicijos tiekimu ir pan., žodžiu — einama prie rimtos kariškos jėgos suorganizavimo.

(Užbaiga sekančiam „Tėvynės" num.)

Nepriklausoma Lietuva

VASARIO 16 d. sueina 20 metų, kaip musų sena tėvynė Lietuva gyvena nepriklausomu gyvenimu. Dvidešimts metų suėjo, kaip pasaulis žino, kad po šimtmečių vergijos, buvusi visų užmiršta ir nežinoma lietuvių tauta, netik išliko gyva, bet ir moka gyventi nepriklausomu gyvenimu.

Kaip greitai tie 20 metų praėjo. Rodos dar tik vakar, prieš buvusį Pasaulinį Karą, budami jauni, pilni energijos ir trokštanti laisvo gyvenimo, iš pasauliui tuo laiku nežinomos Lietuvos žemės, atsisveikinę tėvus, motinas, brolius, seseris ir gimines, išvykome pasaulin laisvės ieškoti. Dar rodos tik vakar suliepsnojo Pasaulinio Karo ugnis musų tėvų žemėje, iš kur girdėjome verksmus ir dejones musų tėvų, brolių, seserų ir giminių, kuriems galimais budais teikėme pagelbą. Ir štai jau minime Dvidešimtus Lietuvos Nepriklausomybės metus.

Kas yra brangesnio už nepriklausomybę? Nekalbant jau apie žmogų, kuris vadinamas tobuliausia gyvybe žemėje, ar rasime bent kokį gyvunėlį, kuris nenorėtų buti nepriklausomas. Paimkime ir uždarykime bent kokį gyvunėlį, aprupinkime jį geriausiu gyvenimu ir maistu, bet tuomi nebus patenkintas ir veršis, kad tik išbėgti ir buti laisvu, nepriklausomu, nors jam priseitų iš pat pirmos dienos badauti.

Tad ar galime stebėtis, jeigu lietuviai, budami pavergti per eiles metų vedė kovas nepriklausomybę atgauti? Ar galime stebėtis ištvermėmis tų motinų, kurios matydamos savo sunus Rusijos žandarų sukapotus, sukruvintus ir vedamus į kalėjimus supudinti, turėjo ištvermės tas skaudžias gyvenimo valandas pergyventi? Netenka stebėtis, tai buvo šventa kova tikrųjų Lietuvos sunų ir dukterų už tautos nepriklausomybę.

Tose žiauriose kovose vienų žuvimas kitų neišgązdino, bet jiems pridavė daugiau energijos tas kovas tęsti iki galutino laimėjimo, kad lietuvis amžius vergavęs turėtų žmogaus teises ir galėtų gyventi nepriklausomu gyvenimu.

Ir štai, po visų tų didelių kovų, iš po karinių griuvėsių ir degėsių, iškilo Nepriklausoma Lietuva ir garsiu balsu pasauliui paskelbė, kad lietuvių tauta netiktai išlikusi gyva, bet ir pasirengusi gyventi nepriklausomu gyvenimu! Tai buvo ilgus metus laukta džiaugsmo valanda. Tai buvo tokio momento valanda, kad kiekvieno Lietuvos sunaus ir dukters akyse suspindėjo džiaugsmo ašaros. Tai buvo valanda, kuria lietuvis gali pasididžiuoti prieš visą pasaulį kaipo laisvas.

Ir štai, šiais metais, dvidešimtu kartu pasidaliname tuomi musų tautos žmonių džiaugsmu, minėdami Dvidešimtus Lietuvos Nepriklausomybės metus. Tai musų tautos šventė. Tai visų švenčių šventė, tai Nepriklausomybės Šventė!

Minėdami tautos nepriklausomybę, pasidalindami to didelio musų tautos laimėjimo džiaugsmu, mes savyje atnaujiname energiją ir pasirįžimą buti sargyboje, kad tuomi nepriklausomu gyvenimu netiktai mes, bet ir musų ainiai galėtų amžių amžius gyventi.

Minėdami tautos nepriklausomybę, mes nulenkdami galvas dedame vainiką ant kapo tų, kurie tose nepriklausomybės kovose gyvybes paaukojo. Taipgi reiškiame didelę pagarbą tiems, kurie dar musų tarpe gyvais tebėra ir kurie buvo pasirįžę savo gyvybę paaukoti, kad tik Lietuva butų nepriklausoma.

Sveikiname visus Lietuvos karius, kurie šiandiena budi Lietuvos nepriklausomybės sargyboje. Sveikiname Lietuvoje ir visame pasaulyje gyvenančius lietuvius, kurie netiktai darbavosi nepriklausomybės atgavimui, bet ir kiekvienoje valandoje yra pasirengę buti tos nepriklausomybės sargais ir gynėjais. Gyvuok Nepriklausoma Lietuva! Mes busime su tavim, kol musų krutinėse lietuviškos širdys judės.

K. J. Paulauskas.

TAMAS NORUS-NARUŠEVIČIUS
Buvęs Egzekutyvio Komiteto Vašingtone pirm. ir lietuvių atstovas pasirašyti Vidurinės Europos Tautų Nepriklausomybės Deklaraciją.

Amerikos Lietuviai Darbuose Už Lietuvos Nepriklausomybę

(ASIMINIMAI)

Rašo **Adv. F. J. Bagočius**, SLA. Prezidentas.

LIETUVA ir lietuviai ilgai nešė ir kentė svetimą jungą ir atrodė, kad šios neskaitlingos, senos tautos likimas baigsis išnykimu. Vienok apie pusę praeito šimtmečio lietuvių moksleivių ir inteligentų tarpe gimė pasirįžimas neleisti lietuviams išmirti. Paseka to buvo moksleivių rateliai, slapti laikraštukai ir sueigos įvairiose gimnazijose bei universitetuose ir, pagaliau, pasirodė „Aušra", „Varpas", „Tėvynės Sargas" ir kiti musų jau atgimstančios tautos laikraščiai ir knygos. Jaunos inteligentijos, lietuvių atgimimo mintis buvo paskleista miesto proletariato tarpe ir pagaliaus kaime.

Didžiausius žiaurumus ir persekiojimus lietuviai turėjo pakelti nuo Rusijos carizmo, ir todėl kiekvieno susipratusio lietuvio visa neapykanta buvo atkreipta prieš jį. Kadangi ir kitos Rusijos pavergtos tautos nešė carizmo priespaudą ir pati rusų liaudis buvo žiauriai spaudžiama ir išnaudojama, tad kiekvieno protaujančio lietuvio aukščiausiu idealu buvo nuvertimas carizmo ir todėl kiekvienas bruzdėjimas Rusijoje, kuris turėjo revoliucijinio pobudžio žymes, buvo širdingai lietuvių remiamas.

Prie tokių politinių ir psychologinių aplinkybių dauguma Amerikoj apsigyvenusių lietuvių apleido savo tėvų žemę ir šiek tiek įsigyvenę ir radę laisvoje Amerikoje prielankias aplinkybes, pradėjo rimtą kovą už Lietuvos laisvę ir lietuvybės išgelbėjimą, labiausiai nuo asimiliacijos su lenkais. Amerikos lietuvių pionieriai jau prieš šešiasdešimt metų pradėjo ryžtingą kovą: organizuoti lietuvių draugystes, parapijas, steigti laikraščius, leisti knygas, rengti paskaitas, diskusijas ir įvairiais kitais budais rodyti pasauliui, kad lietuviai tebėra gyva tauta. Bet kadangi pirmųjų pionierių žygiai buvo daug anksčiau prieš mano į Ameriką atvažiavimą (vas. 20, 1903), tad pilnas įvertinimas visų tų nuveiktų darbų priklauso geresniems istorikams, kaip aš kad esu. Viena tik žinau, kad nors Prusuose leidžiami lietuvių raštai pabudino ne vieną iš mųs, kaip ir mane patį (brošurėlė vardu „Obrusittėliai" kuri papuolė man į rankas dar Astrachaniuje 1901 m. esant), vienok tikras, užgrudintas užsispyrimas matyti Lietuvą nepriklausoma ir pasirįžimas tai atsiekti, gimė ir paliko neišdildomu čionai pas mumis, Amerikos lietuvius, kurie dabar turime laimę švęsti jau Nepriklausomos Lietuvos dvidešimtus metus.

Lietuvos lietuviai, turėdami prieš save didelį ir rimtą Nepriklausomos Lietuvos atbudavojimo darbą, neturi nė laiko nė, — greičiausiai, — pilnų istoriškų žinių įvertinimui tų milžiniškų pastangų ir nuveiktų darbų, kuriais Amerikos lietuviai Lietuvos nepriklausomybei yra prisidėję.

Rašyti istoriją Amerikos lietuvių kovų ne man pridera. Dalyvavęs jose per 35 metus aš galiu tik atsiminimais pasidalyti su tais, kurie sykiu dirbo ir dar gyvi tebėr, sykiu pasididžiuoti ir pasidžiaugti; tiems, kurie mums patį intensyviausį ir sunkiausį darbą dirbant dar negimę buvo, lai šie atsiminimai bus padrąsinimu, kad dažnai ir bevilčius idealus galima įvykdyti, ir tas, kas daugeliui mųs pačių atrodė tiktai svajone — Nepriklausoma Lietuva — dirbant lieka tikrenybe.

Pirmosios kovos, kaip žinome, prasidėjo Lietuvoje ir lietuvių inteligentų tarpe apsigyvenusių Rusijoje. Kaip kiekviename dideliame žmonijos gyvenimo reikalų klausime, taip ir Lietuvos reikaluose, nuomonės pasidalino: vieni svajojo apie visiškai Nepriklausomą Lietuvą, atsiskyrusią nuo Rusijos, Lenkijos ir Vokietijos, o kiti — konservativiškesni — samprotavo, kad iš pradžių lietuviams reiktų pasiganėdinti Lietuvos Autonomija, pavyzdžiui, kaip Finlandija Rusijos imperijoje tada kad turėjo. Su laiku tų dviejų pasaulėžiurų pasekėjai susigrupavo į dvi aiškias grupes-partijas: Lietuvos Socialdemokratų Partija ir Lietuvos Demokratų Partija. Pirmoji, aiškiai revoliucionieriška, antroji — ramaus veikimo ir pastangų lietuvių buvį laipsniškai pagerinti. Tų dviejų savotiškai agresyvių grupių idealogija geriausiai išsireiškė tais senais laikais sekančiai:

Lietuvos Socialdemokratų Partijos atstovas A. Žagaras, atvažiavęs į Ameriką, savo atsišaukime į Amerikos lietuvius, išdėstydamas Lietuvos socialdemokratų principus ir taktiką kovoje už Lietuvos laisvę, rašė: „Mes kovojam už Lietuvos nepriklausomybę. Mes dedame ton kovon paskutines spėkas..." („Kova" num. 27, liepos 6, 1906 metais).

Tuo tarpu konservatyviškesnieji Lietuvos Demokratų Partijos vadai susirinkę Vilniuje spalių 22 (lapkr. 4 naujo stylaus), 1905 m., nutarė ir pasiuntė grafui Vitte, tada Rusijos premierui, memorandumą, reikalaujant Lietuvai autonomijos, kuriame be

ADV. F. J. BAGOČIUS,
Daug dirbęs Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui ir buvo sekretorium Amerikos Lietuvių Suvažiavimo Vašingtonė, kuris įteikė prez. Hardingui peticiją su milionu parašų.

kitko sakoma: "...idant visuose Viršiausiuose (caro) manifestuose ir paliepimuose nebutų ignoruojama Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio titulas", kurį caras savinosi. (Manifestas tilpo „Viln. žiniose" No. 267. Taipgi žiurėk „Vienybė Lietuvninkų" No. 52, 1905 m.)". Po memorandumu pasirašė: Dr. Jonas Basanavičius, Donatas Malinauskas, J. Ambrozevičius ir M. Dovaina-Silvestravičius.

Kadangi Lietuvos veikėjai savo tarpe pasidalino į Nepriklausomybės ir Autonomijos šalininkus, tad umai ir pas mus, Amerikon, tų nuomonių skirtumas persikėlė ir įsigyveno: revoliucionieriai ir autonomistai.

Kovos už lietuvių teises ir Lietuvos laisvę reikalavo daug aukų: daugelis studentų, inteligentų ir apsiskaičiusių darbininkų buvo sugrusti į kalėjimus ir jų šeimos kentė vargą. Todėl Amerikos lietuviai sutvėrė Kankinių Kasos Komitetą, kurs surinko tukstančius dolerių sušelpimui (be partijų skirtumo) musų tautos kankinių ir jų šeimų. Užsidegus Rusijoje 1905 m. revoliucijos gaisrui, sutvėrėm Revoliucijos Rėmimo Komitetą, kurio tukstančiai dolerių surinktų aukų šelpė įvairias revoliucines grupes Lietuvoje. Vėliau Dr. Šliupui ir kun. Jonui Žiliui sumanius, vasario 22, 1906 m. buvo sušauktas Philadelphijoj pirmasis Visuotinas Amerikos Lietuvių Seimas. Delegatų buvo suvirš 250. Seimo pirmininku buvo Juozas Šukis, o sekretoriais Vincas Daukšys ir aš. Nors seime dalyvavo apie dešimt kunigų ir religinių draugysčių atstovai, bet nuotaika buvo revoliucinė. Išrinktas pastovus Lietuvos reikalams aukų rinkti komitetas: pirm. kun. Pėža, diplomatiniu sekretorium Šernas, Amerikos sekr. Bagočius, iždin. Dudis ir iždo globėjais Tareila ir Povilaika. (To komiteto nariai, apart Tareilos ir manęs, jau visi mirę.) Surinkta buvo apie du šimtai tukstančių ir pasiųsta toms organizacijoms ar partijoms Lietuvoje, kurioms aukautojai nurodė. Po tam Amerikos lietuviai turėjo keletą kitų, įspudingų Visuotinų Seimų: Brooklyne, New Yorke, Chicagoje, vėl Philadelphijoje ir pagaliaus 1921 metais Washingtone, kur prezidentui Hardingui buvo priduota Milionas Parašų reikalaujant pripažinti Lietuvą Nepriklausoma valstybe (de jure).

Einant kovai už Lietuvos Nepriklausomybę, Amerikos lietuviai sekdami savo įsitikinimus, bet vis su tikslu tiktai gelbėti ir šelpti tą kovą, sutvėrė laiks nuo laiko kitus aukoms rinkti komitetas: Lietuvos Šelpimo Fondą, Lietuvos Gelbėjimo Fondą, Autonomijos Fondą, Tautos Fondą, Nuteriotos Lietuvos Draugų Komitetą ir kitus, kurie nuo Amerikos lietuvių surinko apie du milionus dolerių ir sudėjo juos ant Lietuvos ir jos žmonių laisvės aukuro.

Svarbiausi tarptautinėj diplomatijoj pagelbėti Lietuvos nepriklausomybės žingsniai buvo padaryti Amerikos lietuvių suorganizuoto ir užlaikomo Egzekutyvio Komiteto Washingtone. Amerikos lietuviai sudėjo apie virš du milionu dolerių supirkdami Lietuvos Laisvės Paskolos bonus ir tuomi leido Lietuvai iš griuvėsių pradėt atsistatyti. Amerikos lietuviai saviškiams gyvenantiems Lietuvoje nuo karo pabaigos, per dvidešimts metų, pasiunčia kas metas tarp dviejų ir trijų milionų dolerių dovanų, kas Lietuvai yra milžiniška pagelba ir nestebėtina, kad šiandien Lietuvos valiuta yra tvirčiausia visame pasaulyje. Amerikos lietuviai sudėjo tris milionus dolerių pirkdami įvairių bendrovių akcijas, kad pagelbėti Lietuvai atsistatyti ekonominiai, pakilti industrijoj, komercijoj.

Su nepaprastu džiaugsmu Amerikos lietuviai išgirsta, kad Lietuvos Tautos Taryba vasario 16 d., 1918 metais, paskelbia Lietuvą Nepriklausoma valstybe, savarankiška tautų šeimos nare. Bet didžiosios Europos valstybės savotiškais politiškais, ekonomiškais ir strategiškais išrokavimais, nepripažįsta Lietuvos Nepriklausomybės de jure. Ir vėl Amerikos lietuviai skverbiasi į nelygų mušį, šį sykį jau įtraukdami ir Jungtinių Valstijų valdžią, kuri Europoje jokių imperialistinių siekių neturėjo ir kuri pasauliniame kare dalyvavo gindama tautų apsisprendimo principą. Balandžio 23, 1919 metais, Massachusetts valstijos kapitoliume Bostone, Gardner Auditorijoj, susirenka apie 600 lietuvių atstovų iš 45 Mass. valstijos lietuviais apgyventų kolonijų ir pervaro Mass. valstijos legislaturoje rezoliuciją, reikalaujančią pripažinimo Lietuvai pilnos nepriklausomybės. Rezoliucijos kopijos pasiųstos buvo Jungt. Valstijų prezidentui, Jungt. Valstijų delegatams taikos konvencijoje Versaliuje ir Mass. senatoriams Jungt. Valst. kongrese. Rezoliuciją pasirašo Mass. gubernatorius Coolidge, kuris vėliau, kaipo Jungt. Valstijų prezidentas Lietuvą pripažino nepriklausoma tauta. (Žiurėk pilną tekstą SLA. Albume, pusl. 279).

Geg. 17, 1935 metais pasidarbavus Marylando lietuviams, tos valstijos legislatura paskelbia vasario 16-tą kaipo Lietuvos dieną, kurioje valdžios įstaigos Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo paminėjimui turi pasipuošti vėliavomis, o mokyklose, bažnyčiose ir kitose tinkamose vietose turi but progai pritaikytos apeigos. Tai vis Amerikos lietuvių žygiai savo tėvų žemės naudai ir garbei (žiurėk SLA. Albumas, pusl. 280).

Jau Lietuvai tapus nepriklausoma ir pradėjus įsigyventi ir stiprėti, Amerikos lietuviai, nors iš dalies Lietuvoj gyvenančių brolių užmiršti ir už visas musų pastangas ir pasiaukojimus neįvertinti, nepaliauja rupintis Lietuva ir jos reikalais: darome pastangas, kad Amerikos valstybė panaikintų Lietuvos skolą, apie šešis milionus dolerių, Lietuvos atstovų užtrauktą už po karui nuo Amerikos gautas karo liekanas; mėginame sudaryti galimybę, kad Amerikos lietuviai galėtų apsimainyti studentais ir studentėmis su Lietuvos lietuviais suteikiant reikalingas stipendijas; steigiamės užmegsti Amerikos lietuvių ir Lietuvos jaunimo artimesnius ryšius ir, neatsižvelgdami į istoriją, drąsiai, neabejodami, stengiamės Amerikoj gimusį musų jaunimą išgelbėti lietuvių tautai.

Kiekviename Amerikos lietuvių dirbtame darbe arba padarytame žygyje, Susivienijimas Lietuvių Amerikoje, jo kuopos, jo veikėjai, jo nariai yra visada ir visur matomi pirmosiose eilėse.

Todėl švęsdami Lietuvos Nepriklausomybės dvidešimts metų sukaktį, mes, Amerikos lietuviai abelnai, o musų Susivienijimo Lietuvių Amerikoje nariai ypatingai, galime pasididžiuoti ir pasidžiaugti: daug aukų ant Lietuvos Nepriklausomybės Aukuro mes sudėjome, daug nuveikėme!

Todėl šia prakilnia proga iš kiekvieno Amerikos lietuvio širdies veržiasi sveikinimo ir linkėjimo balsas: lai gyvuoja Nepriklausoma Lietuva! Ir netik nepriklausoma, bet Laisva Lietuva!

Apie 32 dviejų tautų atstovės pas senatorių Warren G. Harding spalio 1 d., 1920 m. Tuo metu įvairių tautų atstovės suvažiavo į Marion, Ohio, kur gyveno senatorius Harding, kad pareikšti jam linkėjimus laimėti rinkimus kaipo republikonų partijos kandidatui į Jungt. Valstijų prezidento urėčą ir, žinoma, laimėti tų tautų interesams busiančios valdžios prielankumą. Trečioj eilėj viduryje stovi buvusis prezidentas Hardingas, prieš jį stovi ponia Hardingienė. Lietuvius atstovavo Zosė Mastauskaitė-Vitaitienė, kuri stovi kairėje pusėje pažymėta kryželiu virš galvos. Apie šį atsilankymą pas senatorių Hardingą ponia Vitaitienė sekamai pasakoja:

Spalio 1 d. Marion mieste buvo didelė šventė. Atatinkamose iškilmėse visų tautų atstovės pagal alfabetą jų tautos vardo ėjo sveikinti p. Hardingą. Kuomet lietuvių vardas buvo iššauktas ir priėjau pasisveikinti su p. Hardingu, toje valandoje lyg kokios jėgos verčiama paėmus p. Hardingo ranką drąsiai pareiškiau: „Senatoriau Hardinge, kuomet Tamsta busi išrinktas musų sekančiu prezidentu apie ką nėra jokios abejonės, malonėk nepamiršti pripažinti Lietuvos nepriklausomybę." Senatorius Hardingas šypsodamasis paspaudė man ranką ir atsakė: „Tikrai tą padarysiu, Miss Lithuania."

Tokiu savo drąsiu pasirodymu po to ir pati stebėjausi, nes visos kitų tautų atstovės praeidamos pro senatorių Hardingą tik pasveikino jį rankos paspaudimu ir nė žodžio netardamos. Tokio mano pasirodymo pasekoje apspito mane laikraštininkai ir šiaip atsistatančių valstybių klausimu susidomėję visuomenininkai ir apipylė mane visokiais klausimais apie Lietuvą, jos žmones, jų užsiėmimus, kokia pramonė Lietuvoje yra vyraujanti ir tt. Kiek žinojau tuomet apie Lietuvą, tiek aiškinau, svarbiausiai pabrėždama, kad Lietuva yra derlingas agrikulturos kraštas, turtinga miškais, kad lietuviai yra darbštus, teisingi ir taiką mylinti žmonės. Sąryšy su šiuo atsilankymu pas senatorių Hardingą amerikonų spauda plačiai rašė apie Lietuvą.

Man begalo malonu tai prisiminti, kad aš buvau pirmutinė, kuri busiančiam Amerikos prezidentui Hardingui priminiau apie Lietuvos Nepriklausomybės pripažinimą. Ir prezidentas Hardingas tuomet girdint kelių tukstančių miniai duotą pažadą išlaikė: jo vadovaujama Amerikos vyriausybė liepos 27 d., 1922 m., pripažino Lietuvos Nepriklausomybę.

Keletas Pastabų Iš Didžiojo Karo Laikų

VINCAS AMBRAZEVIČIUS,
Daug dirbęs Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui Amerikos Lietuvių Tautinėje Taryboje ir buvo jos iždininku.

ĮSIBRIOVUS vokiečių brutališkai spėkai į Lietuvą, kur viešpatavo piktavarta, kančios, badas ir mirtis — mes amerikiečiai mažai ką žinojome ir girdėjome tais laikais apie savo brolių vargus ir kančias Lietuvoje.

Tik 1916 metais p. A. M. Martui grįžus iš Lietuvos ir ponui Martynui Yčui pribuvus iš Rusijos, daugiau ką dažinojome, nes jie nupiešė apie viską gyvu žodžiu, koks baisus vargas ir kokią priespaudą svetimųjų kentė Lietuvoje.

Birželio 23 d., 1916 m., Newark'o Samdaros 19 kuopa parengė p. Martui prakalbas, kur jis papasakojo apie Lietuvos žmonių kančias, kaip bėgo žmonės nuo vokiečių gilyn į Rusiją. Jų maistas buvo kiek bulvių, javų varpos ir žolės. Nuo bado gaudavo ligą, vadinamą „cingo": pirma kojos tino, vėliau visas ištino ir pakeliui mirė. Apie Martaus prakalbas vietinė amerikonų spauda plačiai aprašė.

Amerikos lietuviai dagirdę apie tokias baisenybes ir priespaudas daromas jų žmonėms Lietuvoje, darė spaudimą į Amerikos valdžią, kad kaip galint suteikus pagelba savo broliams nors tarpininkaujant per Raudonąjį Kryžių. Buvo kreiptasi prie savo kongresmanų.

Liepos 21 d., 1916 m., Jungt. Valstijų kongresas perleido rezoliuciją, reikalaujant, kad Jungt. Valstijų prezidentas Woodrow Wilson paskirtų dieną lietuviams rinkimui aukų Amerikoje dėl badą ir šaltį kenčiančių Lietuvos žmonių.

Rugpiučio 31 d., 1916 m., prezidentas Woodrow Wilson išleido proklamaciją, atsiliepdamas į Amerikos žmones: „Kadangi Lietuvos teritorija randasi karo zonoj, kadangi Lietuva yra apgyventa apie 4 milionais žmonių, kur kenčia baisų vargą, badą ir ligas, reikalinga jiems maistas, drabužiai ir prieglauda. Kviečia žmones su aukomis, pataria siųsti aukas į Raudonąjį Kryžių, Washington, D. C.

„Lietuviams paskyrė dieną: trečiadienį, pirmą dieną lapkr., 1916 m.

„Pasirašo J. V. Prezidentas Woodrow Wilson ir Robert Lansing, Jungt. Valstijų užsienio ir valstybės sekr.

Spalio 29, 1916 New York'o kardinolas Farley atsiliepė į Amerikos katalikus, kviesdamas duoti Lietuvos badaujantiems vargšams pašelpą.

Šitoki valdiški žymiausių Amerikos vyrų atsiliepimai, supažindino Amerikos visuomenę, jog Lietuva yra skirtinga tauta karo zone, tuo ir prasidėjo propaganda Lietuvos nepriklausomybei.

Amerikos lietuviai, gavę valdžios paskirtą lapkričio 1 dieną, atsakančiai prisirengė organizuodami kolonijose komitetus aukų rinkimui. Aukos buvo renkamos blekinėse korbonėlėse gatvėse ir viešose vietose.

Newark'o komitetas padengė ir apylinkės miestelius. Man teko buti vice pirmininku šio komiteto ir plačiai veikti šiame darbe.

Pinigų musų stotis surinko $3,418.51. Pinigai buvo priduoti Raudonąjam Kryžiui, nuo kurių dar ir dabar turiu kvitas. (Reikia priminti, kad Bayonne, N. J. priklausė prie Newark'o stoties. Surinktų pinigų nepridavė.)

Newark, N. J. rugsėjo 3 d., 1920 m. buvo sušauktas New Jersey valstijos Tautinės Tarybos susirinkimas Robert Freat Hotely, nes tuomi laiku lenkai puolė Lietuvą. Kova buvo prie Seinų. Baisus tai momentas! Tėvynė pavojuj! Reikalinga pagelba! Pašaukėme vietinės spaudos reporterius, pakvietėme kongresmeną Chandler iš New York. Taryba perleido aštrias rezoliucijas, pasmerkiant Lenkiją. Rezoliucijų kopijos perduota vietinei amerikonų spaudai. Taryba paskyrė tris delegatus: V. Ambrazevičių, Juozą Kralikauską ir Vladą Lazdyną vežti rezoliucijas ypatiškai į Washington'o State Department. Pasamėėme kongresmeną Chandler iš New York'o, kaipo draugą B. Calbie, valstybės sekretoriaus, kuris privedė prie jo. Tą patį vakarą naktiniu traukiniu, savo lėšomis, išvažiavome į Washingtoną.

Nors lietuviams ir buvo sunkus priėjimas į State Departmentą, bet mes turėdami gerą Bambridge Calbi'o draugą, Chandlerį, lengvai priėjome. Pasveikinome poną Colbie vardan Lithuanian American Citizens of New Jersey, pranešdami savo reikalavimus ir pridavėme protesto rezoliucijas prieš lenkus.

Ponas Colbie, išklausęs musų skundo, pasiuntė kabelį į Varšavą savo ambasadoriui p. Gibbons perduoti protestą Lenkijai, kad ji laužo sutarties tiesas, darydama įvaziją į svetimas teritorijas, kas priešinasi tarptautinėms tiesoms.

Musų atsilankymo misija į State Dep. pateko į United Press, kur plačiai buvo išgarsinta per spaudą.

Reikia pastebėti, kad Amerikos State Departmente p. Colbie's biure šale jo rašomojo stalo stovėjo ant žirgių išplėstas gana didelis lenkų žemėlapis, kur ir Lietuva buvo įkergta. Matydamas pas Colbie Lenkijos žemėlapį, aš ištraukiau iš savo kišeniaus savo lietuvišką žemėlapį, nors mažesnį ir paklojau ant Colbie rašomojo stalo, savotiškai nurodydamas Lietuvos žemes. Colbie lietuvišką žemėlapį pasiliko.

Šitokį darbą atlikęs, skaitau, kad tai buvo vienas iš naudingiausių patarnavimų savo tėvynei.

Vincas Ambrazevičius,
Newark, N. J.

merikos Lietuviai Lietuvos epriklausomybės Darbuose

UMPA POLITINIŲ DARBŲ PERŽVALGA.

Rašo Dr. M. J. Vinikas,
zekutyvio Komiteto pirmininkas.

ĖŠIMTIS metų praėjo nuo tos laios dienos, kurioje Lietuvos Tarylbė pasauliui, kad... **„Atstatanti Nemą Lietuvos valstybę su sostine ir tą valstybę atskirianti nuo visų ių ryšių, kurie yra buvę su kitomis...“** Greitai prabėgo tie dvideetų, bet tie gilųs jausmai, kuriuos ga ir sunki kova, vis dar liepsnoja, tuos, kuriems buvo lemta dalyvaureikšmingoje kovoje. Tų dalyvių eilės, kaip Lietuvoje taip ir čionai, je ir šis dvidešimtmetis Lietuvos usomybės minėjimas atnaujina tuos gus atsiminimus abiejose dalyse autos. O tiems atsiminimams yra g medžiagos. Kiek galėtų papasakvienas, tų kovos laikų dalyvis... t tik mažutėlė dalis, bus beabejo ta, bet didžiumoje priseis pasitentai bendrumais ir peržvalgomis.

iais pat bendrumais tiktai, galima bus apibrėžti ir Amerikos lietuvių Lietuvos Nepriklausomybės atstatyrašyti kad ir trumpą peržvalgą s lietuvių veikimo, yra didelis darį galės atlikti tiktai platesni istorikdai. Daugiau kaip penkiosdešimų kulturinio, socialio, ekonominio ir darbo, vieno miliono lietuvių, nėva išdėstyti, o dar sunkiau tiksliai . Plotmė dalyvavimo nepriklausolarbuose taip įtraukė visas jų jėgas, iku butų rasti tokią Amerikos lieilį, kuri nebutų dalyvavus, vienaip p, toje didžioje kovoje.

ėl, nors ši trumpa peržvalga daukalbės apie atliktus darbus Ameriuvių politinių organizacijų ir tam išrinktų politinių komitetų, reikia epamiršti ir apie tai, kad daug dardavo visai ne politinio pobudžio orjos, pavieni asmenys ir, nekuriuose e, net opozicijos politinės organizaši peržvalga liečia vienok, tik tuos s lietuvių politinius darbus, kurie tliekami subendrintomis sriovinėmis , vadovaujant patiems Amerikos lie-

d Amerikos lietuviai buvo tinkamai gę vesti nuosėklią kovą už Lietuvos ausomybę, liudija daugelis faktų. e galima paminėti nepaprastą sutartarpe partijų visuose politiniuose e, kurie lietė pagrindinius Lietuvos . Reikia pažymėti, kad laike benrtijų darbavimosi nei vienas tarpis ginčas nebuvo pasiekęs Lietuvai ngos prasmės, nors apie atskiras to paties pasakyti negalima.

rs didžiulės organizacijos kaip SLA., os Lietuvių Tautinė Sandara ir kitinės organizacijos energingai veikė ečių tarpe Lietuvos Nepriklausomystatymo klausime nuo pat karo pratačiau Amerikos lietuvių veikimas sritvje pradėjo įgyti tarptautiasmės tiktai nuo įkurimo 1914 m. s Fondo", „Lietuvos Gelbėjimo ir mijos Fondo", „Lithuanian Amerielief Committee", 1915 m. Tautos s ir vėliaus Amerikos Lietuvių Tauarybos.

rpe pirmųjų oficialiai politinių akikalaujant Lietuvai Nepriklausomybės, o ne autonomijos, galima pažymėti įteikimą, sausio 10 d., 1917 m., prezidentui Wilsonui ir svetimų šalių ambasadoriams peticijos reikalaujant Lietuvai nepriklausomybės. Sausio 15, 1917, Centralio Komiteto, devynių didžiųjų organizacijų, sušauktas suvažiavimas priėmė rezoliuciją, reikalaujant Lietuvai nepriklausomybės. Ši rezoliucija buvo įteikta Amerikos vyriausybei ir buvo plačiai cituota didžiausiuose Amerikos laikraščiuose.

DR. MATAS J. VINIKAS,
Pirmasis Lietuvos atstovybės Vašingtone sekretorius, ėjęs Lietuvos atstovo pareigas, buvęs Egzekutyvio Komiteto pirm. tuo laiku, kuomet Amerikos valdžia šį komitetą pripažino neoficiale Lietuvos atstovybe ir per jį sudarė eilę sutarčių bei užmezgė kitus diplomatinius santykius su Lietuva.

Spalio 10, 1917 Amerikos spauda plačiai pažymėjo, kad Lietuvių Konferencija Rusijoje (Voroneže) nutarė reikalauti pilnos Lietuvai nepriklausomybės. Tos žinios suteikė didžiausios moralės paramos Amerikos lietuvių nusistatymui reikalauti pilnos nepriklausomybės. Lapkričio 29 d., 1917 metais, tarybų suvažiavime, New Yorke, buvo tas nusistatymas griežtai paremtas ir buvo nutarta, sekmingesniam darbui sudaryti bendrą tarybų pildomą komitetą. Pildomojo komiteto plenumą sudarė: Dr. J. Šliupas, T. Naruševičius, J. Žilius, K. Česnulis, J. Bielskis, J. O. Širvydas, M. J. Vinikas, J. Liutkauskas, A. B. Strimaitis, J. Kaupas, L. Šimutis ir adv. J. Lopatto.

Politinė akcija žymiai sustiprėjo nuo Amerikos Lietuvių Visuotinojo Seimo, įvykusio New Yorke, kovo 13—14 dd., 1918 m., kuriame dalyvavo virš 1,100 delegatų. Seime buvo sutarta jungti visas Amerikos lietuvių organizuotas jėgas politiniams Lietuvos Nepriklausomybės darbams. Našesniam vedimui tos politinės akcijos nutarta suorganizuoti Tarybų Pildomąjį Komitetą, o atlikimui darbo Washingtone, sudaryti Egzekutyvį Komitetą. Abiejų komitetų nariai buvo išrinkti iš tarpo jau energingai veikiančių, Amerikos Lietuvių Tautinės Tarybos narių ir Amerikos Lietuvių Tarybos narių. Pirmoji Taryba susidėjo iš atstovų organizacijų pripažįstančių Sandaros principus, o antroji Taryba iš atstovų sudarančių Katalikų Federaciją, Anksčiau, birželio mėn., 1917 m., įsteigtas Washingtone Informacijos Biuras tapo pavestas Egzekutyviam Komitetui.

Egzekutyvio Komiteto kaip ir Tarybų veikimas nuolatos susidurdavo su dideliais politiniais sunkumais.

Prezidento Wilsono paskelbtieji 14 punktų davė daug vilties greitam laimėjimui nepriklausomybės. Bet komunistų kataklyzmas Rusijoje, lapkričio mėn., 1917 m., Rusijos pasitraukimas nuo Talkininkų ir iš karo, padarymas taikos sutarties Lietuviškoje Brastoje, kovo 3 d., 1918 m., tuo pat laiku paskelbimas Lietuvos Nepriklausomybės ir jos vokiečių pripažinimas, sukėlė Talkininkų tarpe didžiausio pasipiktinimo. Visi šie įvykiai buvo skaitomi Vokietijos darbais ir nuo šio laiko karo eiga įgijo vtin didelio rustumo. Visų Alijantų griežčiausias pasirįžimas buvo nušluoti viską, ką vokiečių machinacijos sudarė. Įvairios lengvatos buvo kalbamos pavergtoms tautoms, bet tik toms, kurios pasiliko ištikimos Alijantams. Komunistų revoliucija Rusijoje buvo skaitoma vokiečių padaru, o tų tautų elgėsis, kurios pasinaudodamos sukrikusios Rusijos silpnumu, pasiskelbė, kaip buvo manoma, su vokiečių pagelba nepriklausomomis, buvo skaitomas nedovanotinu prasikaltimu prieš Alijantus ir jųjų paskelbtus idealus. Lietuvoje sudaryta Taryba buvo skaitoma vokiečių padaru ir jokios kalbos apie jos pripažinimą negalėjo buti. Lietuvos reikalavimai nepriklausomybės rado Alijantų tarpe tiktai priešus.

Vienatinė viltis Alijantų tarpe likosi — Amerika.

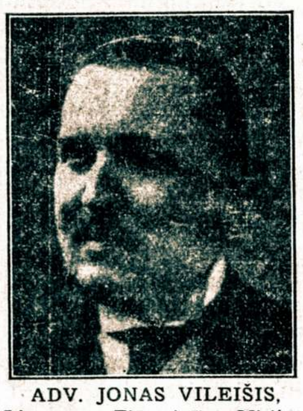

ADV. JONAS VILEIŠIS,
Lietuvos Finansinės Misijos pirmininkas ir pirmasis Lietuvos Atstovas Amerikoje, daug dirbęs su Amerikos lietuviais Lietuvos Nepriklausomybės kovų parėmimui.

Amerikos simpatija lietuviams iki šiol buvo pasireiškusi keliais atvėjais. Prezidento Wilsono paskelbtieji tautų apsisprendimo principai, oficialus paskyrimas Lietuvių Dienos, lapkričio 1 d., 1916 m., kurioje surinkome arti $150,000 sušelpimui Lietuvos, nekliudomas leidimas mums organizuoti Tarybas, laikyti seimus, varyti politinius darbus ir tt., davė mums vilties, kad Amerikos simpatiją mes galėsime atgauti, o per ją gal galėsime paveikti ir į kitas Alijantų valstybės. Ta viltis ypač padidėjo, kuomet paaiškėjo, kad Amerikos vyriausybė po paskelbimui Lietuvos Nepriklausomybės, nedarė jokių griežtų represijų amerikiečių politiniams darbams, nors bendras nusistatymas link Lietuvos Nepriklausomybės reikalavimų aiškiai nustojo prielankumo. Taryboms buvo duota suprasti, kad tas prielankumas bus galima atgauti tik tuomet, kai lietuvių tauta atsikratys visos vokiečių įtakos, stos veiklion kovon ir pakeis dabartinę Lietuvoje pro-vokišką Tarybą nauja Alijantams prielankia Taryba.

Nugalėjimui šių kliučių, sulig patarimų, rugpiučio 14 d., 1918 m., buvo pasiųsta Europon amerikiečių delegacija iš adv. B. Mastausko, kun. Dabužio ir p. Pakšto. Šios delegacijos darbas nekaip suprastas, nekaip ir vyko. Vietoje teigiamų davinių pasiekti, išėjo nesusipratimai ir nevykę bandymai suorganizuoti Šveicarijoje naują konkurentinę Lietuvos Tarybą. Kiti politiniai šios delegacijos darbai taipgi nevykusiai ėjo. J. Gabrys, dalyvis šiuose darbuose, rašydamas Amerikon apie šios delegacijos nekurių narių darbus ir stoką kvalifikacijų, turėjo jiems tiktai pasmerkimo žodžių (gruodžio mėn., 1918 m.). Visa akcija buvo vedama taip nesklandžiai ir netiksliai, kad vietoje sustiprinti Amerikos pasitikėjimą, jisai buvo sumažintas.

Prie tų bėdų prisidėjo dar kai kurių musų nepainformuotų publicistų atakai spaudoje ir tokiu budu buvimas musų delegacijos Šveicarijoje pradėjo nešti dar didesnę žalą. O čionai, Amerikoje, politinė padėtis taip pablogėjo, kad Egzekutyvis Komitetas rado reikalingu atvirai prasitarti ir pasiųsti, lapkričio 17 d., 1918 m., kablegramas į Šveicariją ir p. Aukštuoliui į Stockholmą, kad „Politiškoji situacija reikalauja reorganizavimo Vilniaus Tarybos...“

Lapkričio 21 ir 22 dd., 1918 m., politinė padėtis tapo reorganizuota, o lapkričio 23 d., 1918, vaduojantis įtakingų politinių draugų patarimais, Egzekutyvis Komitetas pasiuntė pareiškimą kablegramu: „Mes užgiriame naują Lietuvos valdžią ir pripažįstame jos autoritetą...“ Kelios dienos vėliaus, lapkričio 26—27 d., 1918 m., abiejų Tarybų suvažiavimas New Yorke priėmė rezoliuciją, pripažindamas autoritetą Vilniuje reorganizuotos valdžios.

Taip praėjo pirmoji stadija pastangų atgavimui Amerikos simpatijos ir paramos Lietuvos Nepriklausomybei. Po to dar pasiliko šiek tiek nesusipratimų musų pačių tarpe, daugiausiai dėl stokos pilnų ir tikslių informacijų apie vedamąjį keblų politinį darbą. Bet šitie polemiški nesutikimai vedami vieno kito nepainformuoto asmens, netrukus pasiliovė. Čionai reikia pažymėti, kad iš priežasties karo sudarytų sunkumų gauti by kokių žinių iš Lietuvos, Amerikos lietuvių politinis veikimas buvo didumoje vedamas nepriklausomai nuo Europos lietuvių veiklos.

Amerikos vyriausybės simpatija, tačiau, dėl kokių tai priežasčių, visgi pasiliko šaltoka. Išsiuntus minėtą delegaciją Šveicarijon, Amerikos lietuviams buvo leista liuosai veikti. Buvom pakviesti prisidėti prie Mid-Europinės Unijos, kuri buvo suorganizuota spalio 4, 1918, su Amerikos vyriausybės oficiale sankcija, iš pavergtųjų tautų, kurioms buvo leista organizuotis ir rengtis prie tautinio apsisprendimo. Žymiausias šios organizacijos darbas, prie kurio daug prisidėjo lietuviai, buvo formalus ir iškilmingas paskelbimas šių tautų nepriklausomybės pareiškimų ir reikalavimų. Ši, pusiau oficialė, iškilmė įvyko spalio 23 d., 1918 m., istorinėje Philadelphijos Laisvės svetainėje. Lietuvių vardu pasirašė inž. T. Norus-Naruševičius ir kun. J. Žilius. Šita organizacija, be daugelio įvairiausių politinių darbų, taipgi nuliejo repliką Amerikos Laisvės Varpo, kaipo simbolį Mid-Europos Unijos tautų laisvės ir nepriklausomybės. Šis varpas dabar randasi Prahoje, Čekoslovakijoje. Jis yra savastis visų Mid-Europos Unijos narių, reiškia ir Lietuvos, ir yra Prahoje tuomlaikinai ir gali buti tuomlaikinai perkeliamas Kaunan ir į kitas sostines. Tomis sąlygomis jis buvo pavestas Čekoslovakijai. Jokiam kitam politiniam musų veikimui nebuvo varžymų, bet visur buvo aiškiausiai matyti indiferentiškumas musų nepriklausomybės reikalavimams.

Tas pats buvo ir užsieniuose. Lietuvos Taikos Delegacija Paryžiun buvo neįleidžiama, o Amerikos Lietuvių delegatams, nors taip griežto sulaikymo nebuvo, bet visgi daugybė kliučių atsirasdavo, ypač pasų gavime. Amerikiečiams prisėjo padėti daug triuso iki, pagaliau, gauta proga išleisti Europon, sausio 25 d., 1919 m., inž. T. Norų-Naruševičių, Egzekutyvio Komiteto pirmininką ir Dr. J. Šliupą, Egz. Kom. vice-pirmininką. Su pagelba Europoje esančių amerikiečių ir stiprios akcijos Washingtone, taipgi pavyko gauti Alijantų leidimą įvažiuoti Paryžiun ir Lietuvos Taikos Delegacijai.

PULK. POVILAS ŽADEIKIS,
Lietuvos Finansinės Misijos narys, daug dirbęs su Amerikos lietuviais Amerikos Brigados organizavime ir kitaip, dabar Lietuvos atstovas Vašingtone.

Dirbo Amerikos lietuviai, bet Lietuvos priešai taipgi dirbo. Jųjų intensyvė propaganda užsieniuose ir Amerikoje griežtai priešinosi Lietuvos Nepriklausomybės idėjai. Ši propaganda buvo vedama tarptautiniai pagarsėjusių ir įtakingų žmonių ir jie galėdavo ne tik pasiekti, bet kai kada galėjo ir paspausti visose valdančiose sferose. Be kenksmingos propagandos, padėtis Lietuvoje pradėjo taipgi blogėti. Vokiečių pripažinimas Lietuvos Nepriklausomybės pasirodė vokiečių neišlaikomu, nes jie pradėjo, besitraukdami, atidavinėti Lietuvos plotus tai rusams, tai lenkams. Lietuvon pradėjo veržtis rusai, bertmontininkai ir pagaliau lenkai.

Visa padėtis pradžioje 1919 m. rodė Amerikos lietuviams, kad jiems reikės daug dar dirbti, kad padėtį pakreipti Lietuvos naudai. Visos organizacijos tą jautė ir visos dėjosi darban visomis išgalėmis. Bendri abiejų Tarybų ir Pildomojo Komiteto suvažiavimai ir susirinkimai pradėjo buti laikomi labai dažnai. Politinių Fondų vajai įgijo nepaprasto gyvumo, lietuviškoji visuomenė visur bruzdėjo. Egzekutyvis Komitetas, tuojaus po išvažiavimui, sausio 25, 1919, inž. T. Noraus ir Dr. J. Šliupo, tapo reorganizuotas, pirmininku išrinkta M. J. Vinikas, sekretorium kun. J. Žilius, ir Informacijų Biuro vedėju Dr. J. Bielskis. Pastiprinimui visos politinės akcijos, bendras Tarybų suvažiavimas kovo 18 d., 1919 m., nutarė įsteigti New Yorke didžiulį Informacijų Biurą, kad atremti priešų propagandą ir plačiai supažindinti užsienius su Lietuva ir josios troškimais bei reikalavimais. Šis Biuras dirbo nepaprastai energingai iki rugsėjo 16 d., 1919 m. Carl Byoir, vedėjas ir organizatorius biuro, buvo vienas iš vice pirmininkų Jungt. Valst. oficialio Publ. Informacijos Biuro, ir po jo patyrusia vadovybe ir įtaka, lietuviai atliko daug svarbaus darbo informacijos ir propagandos srity. Visos musų organizacijos buvo prašomos daryti kodidžiausį spaudimą visais galimais budais į visokias valstybės įstaigas, ypač pasimatymais, rezoliucijomis ir tt., visur reikalaujant, kad Amerikos vyriausybė, einant savo pareikštais tautų apsisprendimo principais, remtų Lietuvos Nepriklausomybės reikalavimus ir savo įtaka gintų ją nuo lenkų, rusų ir vokiečių puolimų. Pasipylė tukstančiais rezoliucijos, pratestai, prašymai prezidentui, kabinetui, senatui, kongresui. Senato ir atstovų buto posėdžiuose daugelis draugingų senatorių ir kongresmanų įtraukdavo šias rezoliucijas į Jungt. Valst. oficialius organus ir dokumentus. Skaitlingos delegacijos iš visų Amerikos dalių nuolat lankėsi pas prezidentą, pas kabineto narius, pas senatorius, kitas valdiškas įstaigas ir pas įtakingiausius veikėjus ir valdininkus. Tuo pat laiku Egzekutyvis Komitetas taipgi ve-

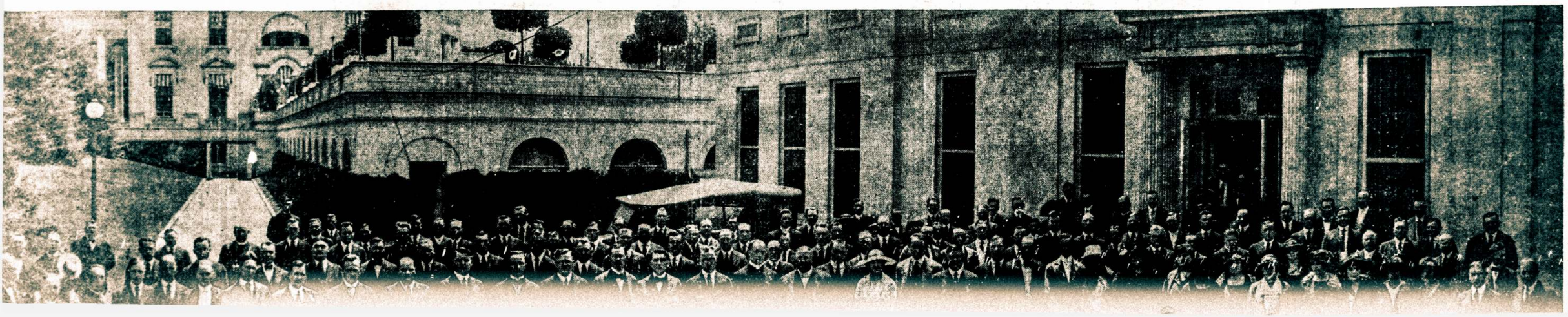

ADV. BRONIUS K. BALUTIS, Daug dirbęs Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui, Amerikos lietuvių deleguotas į Paryžių darbuotis su Lietuvos delegacija prie taikos konferencijos; dabar Lietuvos atstovas Londone.

dė energingiausį vajų pasimatymais ir susirašinėjimais su State Departmentu (Užs. Reik. Min.) ir kitomis ministerijomis bei kitų valstybių ambasadomis Washingtone įrodinėjant, kad Lietuva jau pasiekė to moralio, materialio ir valstybinio susiorganizavimo ir stiprumo laipsnio, kuris yra reikalingas tautų nepriklausomybės pripažinimui. Visiems buvo pabrėžiama, kad Lietuva jau gali pildyti ir nori pildyti visas tas tarptautines obligacijas, kurios privalomos nepriklausomoms valstybėms, kad ji jau užtektinai susitvarkius ir gali buti pripažinta ir kad blokada Lietuvai ir uždraudimas visokio susisiekimo su ja nėra pateisinamas jokiais militariais, strateginiais, politiniais ar ekonominiais motyvais.

Kad paremti šią visą akciją dar stipriau, Egzekutyvis Komitetas atsišaukė į plačią visuomenę prašydamas, kad butų surinkta milionas parašų po Egzekutyvio Komiteto sustatytu Lietuvos pripažinimo prašymu. Balandžio 12 ir 14 d., 1919 m., buvo nuskirtos rinkimui tų parašų. Milionas parašų surinkta. Nustebino toks Lietuvai prijautimas visus. Tarpe pasirašusių buvo daug gubernatorių, kardinolų, vyskupų, senatorių ir daugybės kitų svarbių visuomenei žinomų žmonių. Įtakingos pasekmės surinkimo tų parašų buvo taip aiškios, kad pasaulis apie tai per visą spaudą painformuotas ir Lietuvoje laikinai pasiliko vokiečių, o ne bolševikų, kariuomenė. Lietuva tapo musų nutarta jų efektą pratęsti ir jų įteikimą prezidentui atidėti kokiam laikui. Taip ir buvo padaryta.

Šie intensyvi darbai greitai pradėjo nešti vaisių.

Balandžio mėn. War Trade Board sutiko nukelti Lietuvai blokadą ir tokiu budu tapo atidaryta galimybės siųsti produktus Nepriklausomon Lietuvon. Tą pačią dieną Federal Reserve Board davė leidimą siųsti pinigus Lietuvon, o American Relief Administration, kartu su Amer. Raudonuoju Kryžium, pažadėjo teikti pagelbos karo nukentėjusiai Lietuvai. Amer. Raudonasis Kryžius sutiko sugrąžinti mums, šelpimo tikslams pas jį gulinčius Lietuvos Dienos pinigus sumoj $130,000, o American Relief Administracija pažadėjo anonymiai pridėti dar $150,000 ir Jungt. Valst. žinomais keliais viską pasiųsti Lietuvos vyriausybei pavidale „javų".

Delei šio laimėjimo kilo musų tarpe labai aštrus ginčai ir nepasitenkinimai — nepasidalinta „autoritetu" ir ši sunkiai gauta proga tapo negalima panaudoti, o nesusipratimai kilusieji dėl šių pinigų pradėjo siekti visai nepakenčiamo laipsnio.

Nežiurint laikraštinių ginčų, politinis darbas kaip Tarybų, taip ir įvairių kitų organizacijų buvo nepaliaujamai plečiamas. Apie gegužės 20 d., 1919 m., Tarybų Pildomasai Komitetas nutarė prisidėti formaliai prie Lietuvių, Latvių, Estų ir Ukrainiečių Lygos, kurios pirmininku ir uoliausiu veikėju buvo p. V. Jankauskas. Gegužės 25 d., šios keturios tautos surengė New Yorkę didžiulę protesto demonstraciją. Kaipo pasekme demonstracijos gauta daug užuojautos pareiškimų nuo žymiausių Amerikos visuomenininkų. Apie tą laiką grįžo iš Europos pp. Lopatto ir Česnulis ir jų grįžimas buvo panaudotas sustiprinimui politinių darbų kolonijose.

Pastiprinimui bendros politinės akcijos ir išsprendimui visos eilės svarbių srovinių klausimų, sušaukta birželio 9 d., 1919 m., Amerikos Lietuvių Seimas Chicagoje. Seime dalyvavo 339 delegatai. Čia gimė ir garsusis „Laisvės Varpas", įamžinimui laisvės principų nepriklausomoje Lietuvoje. Seime priimtos politinės rezoliucijos ir išrinktos komisijos atliko daug naudingo darbo ir sudarė valstybinėse sferose gero įspudžio. Išleidus, liepos 9 d., 1919 m., Paryžiun, amerikiečių delegatą p. B. K. Balutį, musų organizacijos dar didesne energija ir entuziazmu varė užbėžtus politinius ir šelpimo darbus.

Skaičius įtakingų draugų, pritariančių Lietuvos troškimams, vis buvo didinamas. Tarpe tokių draugų skaitėme daugelį stambiausių ir įtakingiausių Amerikos veikėjų ir statesmanų, kaip tai: buv. prezidentą Roosevelt, senatorius Lodge, Walsh, Williams, Caulder, prezidento Wilsono žentą p. McAdoo, p. Caldwell, prof. Putney, prof. Puller, prof. Miller, Peck, Rieg, Moore, kongresmanus LaGuardia, Chandler, Sabbath ir daugybę kitų rašytojų, redaktorių ir visuomenės veikėjų.

Pasidėkavojant jųjų draugingumui, Lietuvos nepriklausomybės klausimas buvo nuolatos palaikomas gyvai prielankioje domėje valdančių sferų, spaudos ir visuomenės. Greitai musų pozicija taip sustiprėjo, kad apie pradžią rugpiučio mėn., 1919 m., besikurianti Lietuva galėjo gauti iš Amerikos labai lengvomis sąlygomis iki $100,000,000 paskolos. Išdirbimui šiai paskolai sąlygų, Iždo Departmentas paskyrė iš savo pusės komisiją vadovybėje p. Rieg, o Egzekutyvį Komitetą atstovavo komisija vadovybėje pirmininko p. Villmonto. Egzekutyvis Komitetas kablegramais pranešė apie tai Lietuvos vyriausybei per ministerį pirmininką, prof. Voldemarą, tuomet Paryžiuje ir prašė, kad formaliai prašytų paskolos. Kiek vėliaus tokias pat kablegramas išsiuntė p. Villmontas ir Amerikos Lietuvių Tautinė Taryba. Atsakymo negauta, o tuo tarpu anksčiau įsiginčiję asmenys šiuos žingsnius pradėjo spaudoje atakuoti ir todėl po keliolikos abiejų komisijų posėdžių tolimesnės derybos tapo atidėtos. Neilgam laikui praėjus, Jungt. Valst. kongresas panaikino fondus, kuriuos buvo pavedęs administracijai tokiems tikslams ir tokiu budu mes vėliaus šios paskolos jau gauti negalėjome.

Pasidėkojant tokiai autoritetingai ir įtakingai paramai, nekurie, net tarptautinės svarbos, darbai pavykdavo. Pavyzdžiui, paskelbus, lapkričio 11 d., 1918 m. paliaubų (armistice) sąlygas, Amerikos Lietuvių Tautinė Taryba labai susirupino sąlyga, kuri reikalavo, kad vokiečių kariuomenė turi butinai tuojaus išsitraukti iš visų okupuotų plotų, reiškia ir iš Lietuvos. Bet, Tarybos žiniomis ir supratimu, Lietuva tuo laikotarpiu dar neturėjo pakankamai organizuoto ginklo sekmingai atremti bolševikų ir lenkų armijas, kurios, neveikiant jokiems kitiems Alijantų patvarkymams, butų tikrai užėmusios taip evukuotą ir dar neorganizuotą Lietuvą. Atremti tą gresiantį pavojų buvo šuoliais pranešta Amerikos vyriausybei ir tuojaus pasiųsta Washingtonan delegacija, nurodyti gresiantį pavojų ir prašyti, kad ta dalis paliaubų sąlygų butų modifikuota taip, kad leistų vokiečių kariuomenei pasilikti okupuotoje Lietuvoje iki lietuviai suspės suorganizuoti tinkamą valdymo ir apsigynimo aparatą ir galės sekmingai atremti gresiantį bolševikų Lietuvos užėmimo pavojų. Toji paliaubų dalis buvo tuojaus pakeista, gavo progą susiorganizuoti.

Ta pati įtaka, beabejonės, vykusiai paveikė ir į kitų svarbių darbų pasisekimą.

Vidurvasary 1919 m., pradėta organizuoti amerikiečių jaunimas į militarę organizaciją „Lietuvos Laisvės Sargai". Vyriausybė tam organizavimui kliučių nedarė.

Pasidarbavimu p. Caldwell, buvo užvestas Jungt. Valst. Senato Užsienių Komisijoje viešas tardymas ir išklausymas Lietuvos Nepriklausomybės reikalavimo. Šioje byloje taipgi dalyvavo Keturių Tautų Lyga. Lietuvių bylos išklausymui buvo paskirta rugpiučio 29 d., 1919 m. Egzekutyviam Komitetui pagelbon pristatyti medžiagą šiam oficialiam išklausymui Lietuvos reikalavimų, suvažiavo Washingtonan virš 20 lietuvių veikėjų. Didžiuma jų dirbo iki vėlyvos nakties, kad tinkamai prirengti medžiagą musų argumentacijai. Prie šios progos, Senato

KUN. JONAS ŽILIUS, Buvęs Ekzekutyvio Komiteto sekretorius ir Lietuvos Finansinės Misijos narys; daug dirbęs Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui.

rumuose, pirmu kartu buvo rodomi Lt. Johnsono nuimti krutami paveikslai, vaizduojanti karo ir bolševikų žiaurius aktus Lietuvoje ir jos nuteriojimus.

Bendras oficialus susidomėjimas Lietuvos reikalavimais po šio išklausimo labai padidėjo. Mat byla įvyko republikonų iniciatyva, tad tuomet viešpataujančiai demokratų vyriausybei tas buvo nelabai maloniu įvykiu. Susidomėjimo laipsnį gal galima bus atvaizduoti, jeigu pažymėsiu, kad po išklausymui bylos, iki rugsėjo 19 d., atėjo 50 laiškų nuo senatorių ir kongresmanų su pareiškimais simpatijų Lietuvos reikalavimams. O rugsėjo 16 d., 1919 m., kong. LaGuardia, dabartinis New Yorko burmistras, padarė kongrese įnešimą, kad butų paskirta $15,000 įsteigimui Amerikos konsulato Lietuvoje. Tuo gi pat laiku šelpimo darbas buvo žymiai stiprinamas Lietuvoje, kaip Amer. Raudonojo Kryžiaus, kuris gavo Lietuvių Dienos pinigus, taip ir American Relief Administracijos, kuri jau buvo išleidusi Lietuvoje apie $500,000. O kiek vėliau per Amerikos Likvidacijos Komisiją buvo suteikta Lietuvai karinių drabužių, medžiagos, reikmenų ir medikamentų už $6,986,625.08, pavidale paskolos. Šią paskolą sulig sutarties iš rugsėjo 22 d., 1924 m., Lietuva sutiko Amerikai dalimis, kas metai, atatinkama suma atmokėti.

Nepasitenkinus savo aukomis Amerikos lietuvių organizacijų atstovų ir veikėjų suvažiavimas, New Yorke, lapkričio 4 d., 1919 m., nutarė sukelti Lietuvai paskolą, o lapkričio 5 d., 1919 m. Tarybų suvažiavimas Pittsburghe, šį nutarimą užgyrė ir nutarė sukelti $4,000,000.00 Lietuvai paskolos. Šie tarimai buvo pradėta vykinti su atvykimu Amerikon, gruodžio 18 d., 1919 m., pirmosios Lietuvos Finansinės Misijos.

Negalima nepaminėti Egzekutyvio Komiteto dokumento „Lithuania against Poland". Buvo tai protestas-atsišaukimas prieš lenkų puolimus Lietuvos. Be kito ko buvo protestuojama, kad Amerikos finansuojama lenkų, gen. Hallero, kariuomenė dalyvauja Lietuvos puolimuose. Protestas buvo adresuotas ir išsiuntinėtas spalių 4 d., 1919 m., prezidentui, kabineto nariams, visiems senatoriams, kongresmonams ir visiems Amerikos laikraščiams, kurie jį plačiai perspausdino. Pasekmės šio dokumento buvo aiškios ir greitos.

Valstybės sekretoriaus (premieras ir užs. reik. min.) p. Lansingo laiškas M. J. Vinikui, Egzekutyvio Komiteto pirmininkui, iš spalio 15 d., 1919 m., suteikia pirmą formalį pažymėjimą Amerikos vyriausybės nusistatymo link Lietuvos klausimo, kuris buvo paaiškinta, buvo laikomas kaipo dalis visos Rusijos klausimo. Šis nusistatymas buvo trumpai sakant: atidėti Lietuvos pripažinimą iki atsistatys demokratybė Rusijoje ir ji pati galės pareikšti savo nuomonę. Bet laiške iš sausio 7 d., 1920 m., jau sakoma, kad Lietuva nėra pripažinta ir diplomatinio stovio neteikiama Egzekutyviam Komitetui, bet State Departmentas palaikys neformalius su juo santikius.

Amerikos tarptautiniuose santikiuose yra tiktai vienas pilnas, taip vadinamas „de jure" valstybių pripažinimas. Europos valstybių „de facto" pripažinimo Amerika nenaudoja. Todėl, šie laiškai, nors neaiškųs reikale Lietuvos pripažinimo, visgi buvo pirmi formaliai oficialųs raštai tarpe galingos Amerikos ir jaunutės Lietuvos Respublikos ir jų prasmė buvo suprasta kaipo panaši „de facto" pripažinimui. Asmeniniai pasikalbėjimai ir visa eilė naujai užmegstų ryšių tarpe Amerikos ir Lietuvos tvirtino šią nuomonę.

Faktinai tuojaus po to tapo užmegsti su Amerikos vyriausybe tokie santikiai, kurie buna palaikomi tiktai tarpe pripažintų, draugingų valstybių. Tie santikiai buvo taip pilnai išvystyti, kad Lietuvos formalus pripažinimas mažai tų santykių skaičių padidino.

Nekurie tų santykių buvo nepaprastų privilegijų santikiai. Jų tarpe galima priskaityti neoficialų leidimą spalio 24 d., 1919 m., organizuoti Lietuvos kariuomenę, „Amekos Brigadą", po vadovyste gen. Juododžio (Swarthout) ir pulk. Perry, Jungt. Valst. teritorijoje. Leidimas suorganizuoti Brigados Štabą ir rekrutuoti liuosnorius į Lietuvos kariuomenę, leisti juos Liet. karių uniformuose paroduoti po karo stoviu esamą Washingtoną ir kitus miestus, buvo privilegija, kuri darė nepaprastai didelio moralio ir strateginio įspudžio į musų draugus ir musų priešus, o prirašymas apie 2,000 liuosnorių prie „Lietuvos Laisvės Sargų" dar daugiau stiprino tuos įspudžius.

Tarpe kitų santikių, kurie tapo užmegsti pirm Lietuvos „de jure" pripažinimo galima suminėti sekamus: Dokumentų legalizavimas įvestas, keliavimo leidimai pradėti išduoti spalio mėn. 1919 m., o pasai rugpiučio mėn. 1920 m., Lietuvai blokada nuimta, prekyba atidaryta, pašto sutartis pasirašyta, pinigų siuntimas leistas ir sutvarkytas, teisė perimti Lietuvos piliečių palikimus pripažinta, pašelpa nukentėjusiems suteikta, paskola gauta ir tt. ir tt.

Bendrai pasakius, Amerikos lietuvių darbai Lietuvos naudai buvo vykdomi sekamai: Amerikos vyriausybė, spauda, visuomenė ir užsieniai plačiai ir intensyviai buvo informuojami Lietuvos klausimu įvairiais memorandumais, atsišaukimais, protestais, straipsniais, rezoliucijomis, peticijomis, knygomis, brošiuromis, žemėlapiais, laikraščiais, masinėmis demonstracijomis ir tt. Milionai dolerių buvo sudėti ir suaukoti įvairiems tautos darbams, pašelpoms ir bizniams. Moralė ir materialė parama buvo teikiama daugeliui įvairių iš Lietuvos atvykusių „svečių" Politinio ir tautinio entuziazmo upas buvo ugdomas ir palaikomas tokia veikla, kaip „Lietuvos Laisvės Varpo" darbai, visuotini seimai, suvažiavimai, konferencijos ir tt. Taip, kad kuomet Amerikon atvyko pirmasai Lietuvos pasiuntinys, gerb. J. Vileišis ir Finansinė Misija iš p. Vileišio, maj. P. Žadeikio ir kun. J. Žiliaus, tai jie jau rado ge-

ADV. JONAS S. LOPATTO, Daug dirbęs Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui, buvo Amerikos lietuvių deleguotas darbuotis Paryžiuje su Lietuvos delegacija prie taikos konferencijos.

rai išdirbtą ir gerai prinokusią valstybės darbams dirvą. Visi jų darbai, tačiau, jau buvo daromi ne po vadovyste Amerikos lietuvių, bet po vadovyste Lietuvos atstovų ir todėl jie sudaro kitą stadiją darbų, nejeinančių į ribas šios trumpos peržvalgos.

Neturint po ranka archyvų, protokolų nei raštų, kurių dauguma dėl nelaimingai susidėjusių aplinkybių yra su Tarybų archyvais dingę ir net Egzekutyvio Komiteto archyvai tik dalinai pateko į Lietuvos Atstovybės ir Konsulatų perimtus archyvus, sunku yra daryti taip plačių darbų kad ir trumpą peržvalgą. Be abejonės, šioje trumpoje peržvalgoje daug apleidžiama, darbai nepilnai paminėti, kitiems darbams, laiko eiga, pridavė kitokios svarbos. Visos eilės svarbių politinių organizacijų darbų nepaliesta arba tik suminėta. Platesnis aprašymas darbų Tarybų, Nepriklausomybės Fondo, Tautos Fondo, Mid-Europinių Tautų Unijos, Keturių Tautų Lygos, Chicagos Tarybos, Laisvės Varpo Komiteto, Amerikos Lietuvių Tautinės Sandaros, Katalikų Federacijos, Lietuvos Laisvės Sargų, Informacijų Biuro, Centralio Komiteto, abiejų Susivienijimų ir daugelio kitų organizacijų ir pavienių asmenų galima butų padaryti tiktai sujungus peržvalgas ir atsiminimus stambesnių vadų tuose darbuose, kaip: Dr. J. Šliupo, V. Jankausko, Dr. J. Bielskio, V. K. Račkausko, P. Norkaus, A. B. Strimaičio, S. E. Vitaičio, K. S. Karpiaus, J. Hertmanavičiaus, kun. A. Miluko, K. Krušinsko, V. Ambrazevičiaus, B. K. Balučio, adv. F. J. Bagočiaus, Dr. K. Drangelio, adv. J. Borden, kun. Kemėšio, vysk. Bučio, adv. B. Mastausko, B. Schegaus, J. Liuto, P. Bajoro, kun. Jakaičio, J. Elias, adv. Uvicko, Dr. Zimonto ir daugelio kitų įvairių organizacijų ir kolonijų veikėjų. Tas reikėtų padaryti neatidėliojant iki dar tie veikėjai gali atnaujinti savo atsiminimus esamais ir jiems prieinamais archyvais, protokolais ir kitais rekordais ir iki skaičius tų dalyvių nesumažės neišvengtinais gyvenimo eigos keliais. Iš tų dalyvių tarpo jau atsiskyrė amžinai keli uoliausi darbuotojai: P. Mikolainis, J. O. Širvydas, kun. Žilius, inž. T. Norus-Narušević ius, adv. Kodis, Dr. Klimas ir kt.

Amerikos lietuviai dirbo ir aukavosi Lietuvos Nepriklausomybės idėjos aukurui su neapsakoma energija, pasišventimu ir nemažu sumanumu ir nėra abejonės, kad platesnis ištyrimas tų planingų darbų įrodys, kad Lietuvių Tautos pati kova už Lietuvos Nepriklausomybę buvo teigiamai galima pasidėkojant Amerikos lietuvių darbams. Tarptautiniuose santikiuose, tarpe nepriklausomų tautų, šiandien kad ir didžiausia ginkluota jėga dar nėra vienatinė sprendėja nepriklausomų tautų likimo. Apart ginklo jėgos, šiandien dar pasaulį valdo tarptautinių įstatymų, galios balanso išlaikymo ir humanitarinių precedentų moralė jėga. Ta jėga sudaro galimu teigiamai kovoti ir nepriklausomybę įsigyti bei išlaikyti mažoms, ginklu silpnoms, tautoms ir tautelėms. Tąja jėga Amerikos lietuviai ginklavo savo darbus ir savo kovą už Lietuvos Nepriklausomybę.

Nors Amerikos lietuvių ir musų tautos darbai ir kova tapo apvainikuoti galingos Amerikos „de jure" Lietuvos pripažinimu liepos 27 d., 1922 m., o po to, gruodžio 20, 1922 m. „de jure" pripažinimu didžiųjų valstybių: Anglijos, Francijos, Italijos ir Japonijos, tačiau turime suprasti, kad su šiuo pripažinimu musų darbai dar toli gražu nebaigti. Dar turime prieš save Vilniaus ir kitų Lietuvos užimtų kraštų atvadavimą. Dar turime, galima sakyti, visai nerišamą klausimą kaip sulaikyti ištautėjimą, po užsienius išsiblaškiusių apie trečdalio musų tautos sunų. Dar neturime ir todėl nevykdome jokio politiniai ekonominio plano, kuris spiestų kruvon musų tautos išskirstytų dalių ekonominias išgales. Kada ir kaip šie klausimai bus rišami yra ateities darbais, kuriuos reikėtų pradėti dabar.

Baigdamas pareiškiu pilno pasitikėjimo musų tautos sumaniam darbštumui, kad kuomet minėsime sidabrinį, dvidešimts penkių metų Lietuvos Nepriklausomybės jubiliejų, tai visi šie klausimai bus gyvai rišami tautos naudai ir Nepriklausomos Lietuvos garbei.

Milionas Amerikos piliečių parašų po peticija, prašant Jungtinių Valstijų vyriausybę pripažinti Lietuvos Nepriklausomybę. Amerikos lietuviai daug rupesčio ir pastangų paaukojo šių parašų surinkimui, kurie sudaro didelę kruvą storų knygų. Kairėje stovi Dr. J. Bielskis, dešinėje — Dr. M. J. Vinikas, abudu daug dirbę Vašingtone Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui.

Amerikos Lietuvių Darbuotė Lietuvos Nepriklausomybei

Rašo A. B. Strimaitis.

LIETUVIAI, atkeliavę į šią Washingtono šalį, greitai suprato, kad svetimų globoje netik yra sunku gyventi, bet ir gręsia pavojus greito ištautėjimo, nes lenkuojanti lietuviai, jau įsigyvenę Amerikoje, kaip voras muses į savo tinklą gaudė. Jie tai per savo lenkiškus laikraščius, tai per pamokslus, ar draugijų susirinkimuose, naujai pribuvusius lietuvius prirašinėjo prie savo draugijų, traukė į savo bažnyčias, į savo karčiamas, politinius kliubus ir įtikinėjo lietuvius, kad jie niekas kitas kaip tik vienos unijos žmonės. Pasigavę į savo tinklą čiulpė iš lietuvių syvus ir vijo lauk iš jų įgimtąjį lietuvišką patriotinį jausmą. Mat, ko jie nesuspėjo atsiekti Lietuvoje, to siekė Amerikoje.

Andrius Vištelis, gyvendamas Poznanėj lenkų planus gerai permatė ir vedė atkaklią kovą su Amerikoje esamais naujalenkiais. Dr. J. Šliupui, 1886 m. pradėjus leisti „Lietuviškąjį Balsą", Vištelis kai kuriems lietuvius lenkinantiems kunigams skaudžias kritikas rašė.

Pirmiausiai, Dr. J. Šliupas, matydamas, kad lietuvius išnaudoja, sumanė leisti lietuvišką laikraštį ir gegužės 5 d. 1886 m. pasirodė pirmas numeris „Lietuviškojo Balso" New Yorke. Nesant plačios dirvos naujam laikraštukui ir neturint jo leidimui ganėtinai lėšų, maža kas buvo galima atsiekti. Todėl prie Lietuviškojo Balso draugijos kilo sumanymas kurti organizaciją, tverti kuopas Amerikos Lietuvių Susivienijimo ir atskirti lietuvius nuo lenkų. Pirmaisiais šio plano vykintojais buvo Dr. J. Šliupas, Pijus Paseckas, P. Ramanauskas, J. Bučinskas, V. Džiankauskas, A. Jaškauskas ir dar keletas kitų.

Vėliau, Amerikon pribuvus kun. A. Burbai ir stojus darban prieš lietuvių lenkintojus kunigus, prasidėjo sunki kova tarp lenkų ir lietuvių. Lietuviai, nors neorganizuoti, bet jau pagauti laisvos lietuviškos dvasios, pakėlė kovą prieš lenkus, kurie taip noriai lietuvius savinosi ir glaudė į savo organizacijas tikslu išnaudoti medžiaginiai ir juos sulenkinti. Bet, kaip minėjau, lietuviai pamatė kokias pinkles lenkai stato lietuviams — netik pradėjo trauktis iš jų tarpo, bet ir atkaklią kovą prieš juos užvedė: kur tik lenkai buvo užgrobę lietuvių teises, — vijo juos laukan iš savo tarpo ir stropiau pradėjo tverti savo draugijas bei organizuoti grynai lietuviškas parapijas, statyti bažnyčias su savais lietuviškais kunigais, savotišką tvarką vesti visai neprigulmingai nuo lenkų.

Lietuvių Laikraščiai.

Laikui bėgant, susikurus draugijoms, pradėta leisti laikraščius: 1886 m. „Vienybė Lietuvninkų", 1988 m. „Saulė"; 1889 m. susiorganizavus Lietuvių Mokslo Draugystei, pradėta leisti neperiodinį žurnalą; 1891 m. pradėjo eiti New Yorke „Gazieta Lietuviška" (leidėjas buvo Tvarauskas); 1892 m. Liet. Mokslo Draugystė pradėjo leisti žurnalą „Apšvieta" ir tais pačiais metais Shenandoah, Pa., Tamas Astramskas išleido laikraštį „Garsas" ir tais pat metais spalio 30 d. Chicagoje pasirodė savaitraštis, leidžiamas A. Olševskio, „Lietuva", kuris suvaidino didelę rolę Amerikos lietuvių kulturinėje dirvoje. 1893 m. Scranton, Pa. pradėjo išeidinėti laikraštis „Nauja Gadynė"; 1894 metais Plymouth, Pa., pradėta leisti laikraštis „Valtis Devyniolikto Amžiaus", redaguojamas kun. A. Burbos; 1895 m. gimė satyros laikraštukas „Perkunas", o lapkričio mėnesy tais pat metais Bostone — „Bostono Lietuviškas Laikraštis", leidžiamas Zdanavičiaus ir redaguojamas kun. J. Žebrio. Sausio 1 d. 1896 m. pradėjo kas mėnesis eiti „Tėvynė", SLA. organas. Vietoje užgęsusio „Bostono Liet. Laikr.", Waterbury, Conn., pradedamas leisti „Rytas". Bal. 2 d., tų pat metų išėjo Baltimore, Md., V. Karaliaus „Kardas". Liepos 21 d., 1896 m., Jurgis Kazakevičius, iš Hazleton, Pa., paduoda sumanymą sutverti Tėvynės Mylėtojų Draugiją. Lapkr. 24 d. ši draugija jau pilnai buvo susitvarkius ir išrinkta Centralinė Valdyba. Lapkr. 12 d. Brooklyne pradėjo eiti savaitinis pasakų žurnalas „Lithuanian Weekly Magazine" ir Shenandoah, Pa., „Pennsylvanijos Darbininkas". 1897 m. Chicagoj gimė „Amerikos Lietuvis". Foxford, Me. išėjo laikraštukas „Vulkanas". Rugsėjo 29 d. Elizabeth, N. J. pasirodė „Pasaulė". Taip pat „Nauja Draugija", redaguojama A. Lalio. Waterbury, Conn. „Bažnyčios Tarnas". 1899 m. sausio 18 d., Chicagoj, išeina „Katalikas", leidžiamas iš pradžių kun. Kraučiuno, vėliau brolių Tananevičių. Mahanoy City, Pa. D. T. Bačkauskas prie „Saulės" pradeda leisti priedą „Linksma Valanda". Tais pačiais metais „Viltį" leidžia V. Stagaras-Šliakys, Shenandoah, Pa. Išeina „Blaivybės Laiškas" ir trimėnesinis žurnalas „Dirva". 1900 m. Chicagoj pradėjo eiti laikraštis „Kurėjas", Pittsburgh, Pa. „Ateitis".

ANICETAS B. STRIMAITIS,
Lietuvos Nepriklausomybės kovų laikotarpiu stovėjęs prie SLA. vairo kaipo jo sekretorius ir daug dirbęs įvairiais Lietuvos reikalais.

Toli nuo Amerikos kontinento gyvenantis lietuvis, pasižiurėjęs į Amerikos lietuvių darbuotę, penkiolikos metų bėgy, praėjusio šimtmečio, gali pasidaryti sau atatinkamas išvadas, kaip sparčiai čia lietuviai pažengė pirmyn. Minėdamas musų laikraščius, aš apsirubežiuoju veikloje, tik iki 1900 m. Dabar pereisiu į organizacijų darbuotę ir tik to paties laikotarpio. Pradėdami naują šimtmetį, versime naują istorijos lapą.

Organizatyvis Darbas.

J. Šliupas 1885 m. suorganizavo Lietuviško Balso draugiją, o 1886 m. sumanyta suorganizuoti Susivienijimas Lietuvių Amerikoje. Tais pačiais metais, kad paneigti pirmąjį Susivienijimą, kai kurių jau anksčiaus susitvėrusių lokalių, savitarpinės pašelpos draugijų atstovų įvyko suvažiavimas ir lapkr. 22 d., 1886 m., Plymouth, Pa., suorganizuotas „Susivienijimas Visų Draugysčių Katalikiškų Amerikoje". To susiv. valdybon buvo išrinkti: kun. A. Varnagiris — prez., J. Paukštis — sekr., A. Pajaujis — iždin. Prisidėjo 6 draugijos.

1887 m. Shenandoah, Pa., susiorganizavo lietuvių muzikantų orkestras, kuris per visą eilę metų lošė nemažą rolę lietuvių kulturinėje dirvoje: važinėdavo amerikonų surengtuose dideliuose paroduose ir laimėjo ne vieną kartą pirmąsias dovanas už gerą pasirodymą. Tai kėlė lietuvių vardą, nes laikraščių reporteriai, aprašinėdami lietuviško orkestro nuopelnus, negalėjo aplenkti lietuvių vardo neminėję iš gerosios pusės. Laike didžiulių streikų angliakasyklų apyrubėje 1900 m. šitas lietuvių orkestras keliavo po didesnes lietuvių kolonijas, rinkdamas aukas streikuojančių darbininkų sušelpimui ir tik viename Brooklyne surinko aukų virš dviejų tukstančių dolerių.

Tame laikotarpy buvo stropiai organizuojamos savitarpinės susišelpimo draugijos po įvairiais šventųjų ir Lietuvos kunigaikščių vardais. Pritraukimui jaunų iš Lietuvos atkeliavusių lietuvių, tokios draugijos nariai dažnai rengdavosi uniformomis, kad imponavus abelną publiką. Bile kokiame apvaikščiojime į gatves išeina guzikuoti, mundieruoti, įvairiais šniurais apvadžiotais apsiaustais su apoletais ant pečių, lempasais kelnių išlaukinėj pusėj, su kardu prie šonó ar durtuvu ant peties, plunksnuotomis aukštais kalpokais kepurėmis, pentinuoti, tiesųs aukšti jauni vyrai ir sulinkę nuo sunkaus darbo seniai. Ir maršuodavo kaip pulkas žąsų, ar avių, be sutartino ritmo, vedami pučiamųjų instrumentų trukšmingo orkestro.

Jei kurios draugijos neturėjo pilnų uniformų, tai bent kunigaištišką, plačią spalvuotą, žibučiais padabintą juostą, persijuosęs skersai petį ir baltomis pirštinaitėmis, gatvėmis žygiavo vieno, tam tikrai išrinkto maršalo komandoj.

Po tokio parado susirinkdavo į by kokią svetainę, dažniausiai į budavojamos ar jau pabudavotos bažnyčios didelį rusį-sklepą, kur laukdavo keletas atmuštų alaus bačkučių ir atkimštų bonkų degtinės. Įsišutinę, įsilinksminę vėlai skirstydavosi iš by kokios šventės minėjimo.

Tokiais žaislais suinteresuojami lietuviai, lengviau davėsi organizuoti į įvairias lokales organizacijas ir tų draugijų komitetai buvo vadinami įvairiais aukštos rangos titulais: prezidentas, sekretorius, iždininkas, maršalka, revizorius, kurie skatino juos prie organizatyvio darbo.

Dabar tokių kuriozų taip dažnai neatsitinka, nes lietuviai jau yra ant tiek susipratę, kad su blizgučiais juos prie panašių darbų nebepritrauksi. Daugelis buvusių „militarių" draugijų išsivilko iš uniformų, metė durtuvus ir kardus į kampą ir valosi „generolų" rolės gatvėse.

Tų visų draugijų ir kažkaip norėdamas by rašytojas negalėtų aprašyti, nes jų skaitlius siekė iki keleto tukstančių ir šiuo noriu tik supažindinti musų kur kitur gyvenančius brolius, kokiais budais Amerikos lietuviai buvo organizuojami, kad juos butų galima palaikyti kruvoje ir atskirti nuo kitataučių.

Kitas klausimas apie kulturinio pobudžio organizacijų: meno ratelių, profesionalų ir politinių kliubų, dainorių ir teatrališkų draugijų. Šios rušiės draugijų organizatyvis darbas ėjo gretimai su kitais darbais ik tokio tobulumo, kad dabar Amerikos lietuviai jau pilniausia prilygsta by kokiai kitai tautai ir dar pralenkia savo talentingais artistais, mėgėjais, solistais, muzikais ir gal pasigirti bei pasididžiuoti profesionalais Abelnai visose gyvenimo srityse dabar lietuvis stovi su kitais lygiomis ir jau jo niekas negali įtikinti, kad jis nėra lietuviu, išskyrus tokius, kurie nuo lietuvių bėga. Bet tų bėglių jau jokiu budu neišlaikysi, nors ir kaž kokiomis uniformomis juos rengtum nes jie esą jau „susipratę" žmonės.

Iki revoliucijos laikų Lietuvoj, 1905 m. Amerikos lietuviai, besiorganizuodami ir besivaidindami savo tarpe už principus, į politinius valstybinius klausimus mažai domėjo tekreipė. Kuomet 1899 m. kilo sumanymas įrengti lietuvių skyrių Paryžiaus Parodoje, Amerikoje buvo renkamos aukos tam tikslui. Tų darbų priešakyje stovėjo kun. Jonas Žilinskas-Žilius, J. Simanavičius, Dr. J Šliupas ir kiti, kurie daugiau suprato svarbą lietuviams išeiti į pasaulį ir užsirekomenduoti, kad lietuvių tauta nėra visai dar mirusi. Kun. Žiliui sugrįžus iš minėtos parodos ir Elizabeth, N. J., Susivienijimo Lietuvių Amerikoje 15 metiniame seime sakant prakalbą, kiti kunigai darė juokus, sakydami, buk kun. Žilius buvo pasiilgęs lietuviškų vyžų, ratelių, pančių ir kitų kaimo gaminių pamatyti. Jie sakė, kad lietuviai neturi kuo pasauliui pasigirti ir visai netikėjo, kad Lietuva kuomet nors galės išeiti į pasaulį ar savarankiškai valdytis, kaipo nepriklausoma valstybė. Bet su pradžia šio šimtmečio ir politinis susipratimas Amerikos lietuviuose jau plačiai buvo visuomenės darbuotojus palietęs.

STASYS GEGUŽIS,
Daug dirbęs Lietuvos Nepriklausomybės atgavimui tuo laiku budamas SLA. Prezidentu; buvo pirmininku Amerikos Lietuvių Suvažiavimo Vašingtone, kuris įteikė prez. Hardingui peticiją su milionu parašų.

Pirmasai Amerikos Lietuvių Seimas.

Amerikos lietuvių seimas įvyko 1905 m. vasario 22 d., Philadelphia, Pa. Tai liudija, kad Amerikos lietuviai jau tuo metu turėjo nemaža politinio susipratimo, nes tame seime dalyvavo iš visos Amerikos lietuvių kolonijų 169 delegatai. Tame seime buvo nutarta reikalauti iš caro valdžios Lietuvai laisvės. Buvo išnešta protesto rezoliucija ir parašytas ilgas memorialas, po kuriuo pasirašė kun. Mykolas Pėža, Teofilius Dudas ir Vincas Daukšys.

Kilus Pasauliniam Karui, Amerikos lietuviai jau turėjo pilną sąmonę apie Lietuvai nepriklausomybės atgavimą. Nors prieš karą pas mus buvo nemaža partinių ginčų, bet kuomet karas taip sunkiai palietė musų tėvynę, veik visi pamiršo savo partinius ginčus, paliko tuos savus reikalus antroje vietoje ir suskato gelbėti Lietuvą kaip kas sugebėjo ir išmanė. Nors kai kur dirbta atskirai, o kai kur bendrai, bet vis vienam tikslui: aukojo savo trusą ir pinigus ir visa tai, kas ką galėjo.

Lietuva per keletą amžių buvo pavergta, jos dvasia prislėgta, jos gyventojai tik širdimi galėjo trokšti sau laisvės. Gyvendami savo šaly, jie savo minčių ir troškimų nei raštu nei gyvu žodžiu negalėjo išreikšti. Tik laikas nuo laiko vienur-kitur ištrukdavo nesuvaldomas širdies troškimas iš susopusios vergijoje krutinės, o tuomet vergijos retėžiai dar tvirčiau išsitempdavo, sunki našta, kietas jungas dar labiau ant jų pečių užguldavo.

Skausmų ir kentėjimų metu, musų broliai išsiblaškę po viso pasaulio dalis, o daugiausiai jų apsigyvenusių šioj nuo tėvynės tolymoj Amerikoj, anksčiau susiprato ir, kaip aukščiau pasakyta, anksčiau ir drąsiau pradėjo skelbti Lietuvos atgimimo idėją.

Karas apvertė visą priespaudos buvusią tvarką: visose šalyse ėmė griuti sostai, karunos nusirito nuo galvų, o kai kur ir pačios galvos nukirstos kartu su karunomis. Taigi nugriuvo sostas ir Lietuvos prispaudėjo.

Karo metu, kuomet Lietuva tapo karo mušių lauku, paskutiniai syvai buvo iščiulpta iš musų tėvų krašto. Tat ir Amerikos lietuviai sukruto tėvynę gelbėti iš nelaimės ir bendromis jėgomis dirbo išgavimui Lietuvai nepriklausomybės.

Koks neapsakomas džiaugsmas pripildė Amerikos lietuvių širdis, kuomet 1918 m., vasario 16 d., Lietuvos gyventojai, per savo išrinktąją Lietuvos Tautos Tarybą paskelbė Lietuvą nepriklausoma valstybe! Ta diena amžinai bus atmintina Lietuvos ir viso pasaulio istorijoje Tai buvo diena prisikėlimo musų tėvynės ir nuo tos dienos prasidėjo visa eilė svarbių musų tautos gyvenime įvykių, parodančių musų pasirįžimą ginti savo tėvynės ir savo pilietines teises, teises laisvo neprigulmingo gyvenimo šiame pasaulyje tarpe kitų tautų. Per šitą dvidešimtį metų musų tauta įrodė, kad mes esame pribrendę prie savarankiško, laisvo ir neprigulmingo gyvenimo.

Tikslu šio mano rašinėlio yra surinkti bent kai kuriuos faktus Amerikos lietuvių darbuotės Lietuvos nepriklausomybei brėkštant, kad visiškai nepaliktų be jokio pėdsakio. O tai padaryti ypatingai patogiausiu laiku skaitau minint sukaktį 20 metų Lietuvos nepriklausomo gyvenimo. Prie tų aplinkybių, kuriose tenka man rinkti ši medžiaga, darbas yra niekam nepavydėtinas, nes pas mus Amerikoje nėra nei vieno knygyno, kur butų galima pasirinkti reikalingų faktų. Todėl, rankiojant iš susirašinėjimų, iš senų pasilikusių kai kurių užrašų, kuriuos man teko sutaupyti ir iš atsiminimų, jau yra gana sunkoka ką nors tobulo paskubomis prirengti. Matau, kad yra padaryta stamboka klaida, kad šio darbo nepradėjau bent dvidešimčia metų pirmiau. Tatai mano kritikai lai nebus man žiaurus už kai kuriuos gal gana didelius trukumus ar padarytas klaidas.

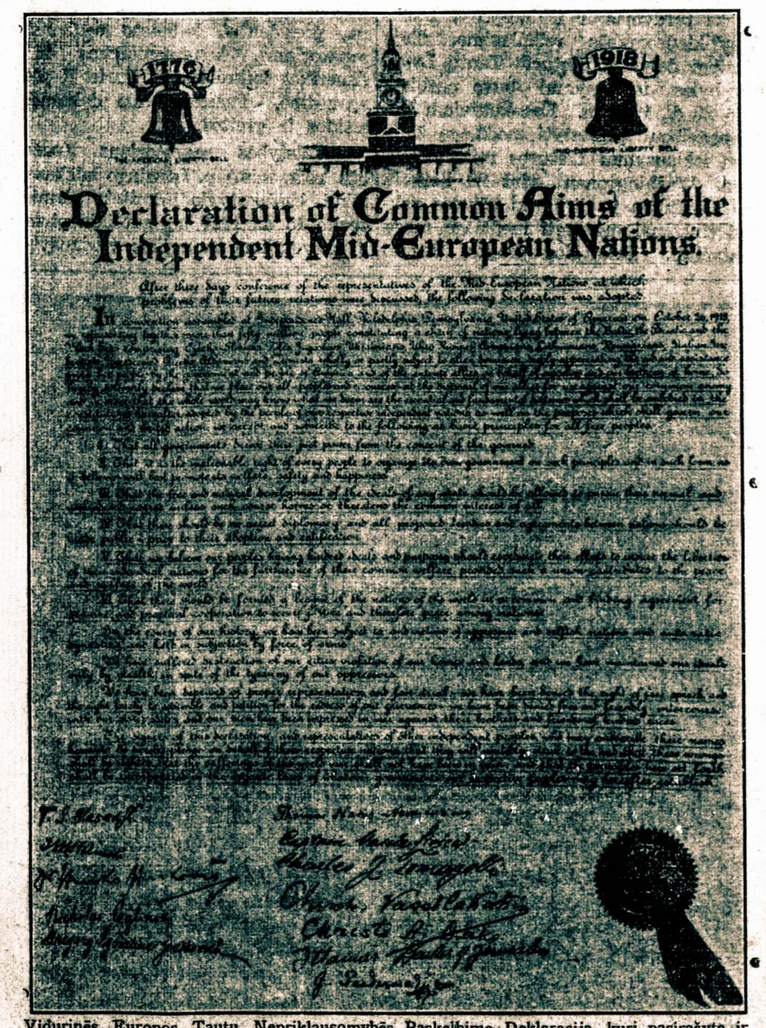

Vidurinės Europos Tautų Nepriklausomybės Paskelbimo Deklaracija, kuri pasirašyta ir paskelbta toje pačioje Laisvės Salėje, Philadelphia, Pa., kurioje ir Jungtinių Amerikos Valstijų Nepriklausomybės Deklaracija buvo pasirašyta ir paskelbta. Šią deklaraciją paskelbiant skambinta Amerikos Laisvės Varpu. Deklaraciją pasirašė 12 tautų atstovai. Lietuvių vardu deklaraciją pasirašė Tamas Norus-Naruševičius.

Dvidešimts Metų

PRO Slabadėlę, šetą, Sedą,
Dvidešims kartų gervės skrido —
Dvidešims kartų medžiai sprogo,
Garnys aplankė kluono stogą,
Pageltę lapai tyliai krito,
Skaistėjant saulei sniegas tirpo;
Nuo to ilgai svajoto ryto,
Kuris aidais nelieto varpo,
Užgauto lengvasparnio vėjo,
Kęstučio žemėj suskambėjo —
Kai musų Lietuva tėvynė
Liuosybės priešginas sumynė.

Dvidešims metų pasijyrę,
Kai musų kraštas atsiskyrė
Nuo vokiečių ir rusų valios.
Nuo tos dienos rutelės žalios
Šešioliktą Vasario dieną
Kasas sesučių gausiai puošia,
Ir dainos linksmina kiekvieną
Lietuvį. Žilos girios ošia
Senovės himnus, ir upeliai
Pagarbą gieda laisvai šaliai.
Kur kreipsi akį, lenksi ausį —
Veidai, aidai linksmų-linksmiausi.

Nuo Čedasų iki Alvito,
Kovoj daug musų brolių krito.
Ir girios verksmingai vaitojo,
Ir upės kruvinai putojo.
O laisvę Lietuvos branginę
Daug musų tvirtavalių vyrų
Net Sibire dirvonus mynė,
Klejoja tuštumose tyrų...
O kiek nuo pasalingo špiego
Užrubežin buriais išbėgo;
Prijunko ten prie vargo dryžo,
Ir Lietuvon jau nebegrįžo...

Tėvyne musų, laisvė Tavo
Tavo vaikams tiek daug kainavo!
Ir dar kainuos... Nes dar prie Nerio
Mozurai brolių kraują geria...
Ir lietuviams priseis dar stoti
Kautynėn prieš pietų kaimyną...
Pašerti žiaurųjį besotį
Migdalais dumų, plieno, švino...
Kad lenkams Vilnija įkarstų —
Nuo jos bėgtų tris šimtus verstų!
Kad Lietuvos laukų saulėtų
Jie amžinai atsižadėtų...

Tada, nuo priešų apsigynę,
Dabosim mylimą tėvynę;
Dainuosim bendrą laisvės dainą,
Auklėsim tvarką, mokslą, meną,
Linksmai žaliuos sesučių rutos,
Laisvai dainuos gražus jaunimas,
Ramiai sapnuos pušelės drutos,
Klesdės tarp brolių sutikimas.
Tuomet Šešioliktą Vasario
Visam krašte skelbs varpai vario.
Numetus paskutinį jungą,
Tauta bujos laisva, laiminga.

Nadas Rasteris.

LIUDAS APŠIEGA,
Išvykęs Lietuvon iš Cleveland, Ohio, kaipo Amerikos Lietuvių Brigados narys. Atvaizdas parodo jį kuomet sugrįžo iš lenkų nelaisvės.

Užburtai Lietuvių Kariuomenei Besikeliant

Iš savo užrašų knygutės parašė puskarininkis **Stasys Butkus**, Kaunas, 1937 m.

MANYJE, tuomet dar kokių 7—10 metų vaiko mintyse kildavo senovės pasiilgimas, meilė senovės dievams, ir tikėjau, kad Lietuva bus nepriklausoma.

Liaudies pasakos ne tik vaikams sukeldavo svajonių, bet ir pati liaudis, iš lupų į lupas jas kartodama, gaivino savyje viltį, kad Lietuva atgysianti ir busianti nepriklausoma. Esą kelsis „užkeikta" lietuvių kariuomenė ir išvaduosianti Lietuvą.

1919 m. sausio mėn. 1 dieną, stovėdamas sargyboje prie ką tik iškeltos Vilniuje, Gedimino pilies bokšte, vėliavos ir pamatęs prieš save pilies griuvėsius, atsiminiau senus senių pasakojimus. Pažiurėjau į ginkluotą save, savo draugus sargybinius ir nuo kalno pažvelgiau į musų kareivius. Pasidarė nepaprastai malonu.

— Štai, kur toji užkeikta lietuvių kariuomenė, apie kurią tėvai pasakojo. Ji jau keliasi. Tai mes: vergais gimę, laisvės nematę, atsikėlėme, lyg iš burtų pasaulio! — pamaniau. Gražiai plevėsuojanti pilies bokšte trispalvė vėliava man atrodė toji užburta pasakų karalaitė, kurios mes, savanoriai, susirinkome išvaduoti. Pajutau savyje nepaprastą pasididžiavimą. Draugai, jų išvaizda atrodė ne šių dienų kariai. Lyg butų iš piliakalnių atsikėlę.

Įsiregistruoju.

Nuo 1918 metų kovo mėn. 17 d. ligi birželio 24 d. išbuvau vokiečių nelaisvėje. Grįžęs Lietuvon, dar neradau jokių Nepriklausomybės kurimo pėdsakų. Tačiau, nors dar kraštą slėgė žiauri vokiečių kumštis, Nepriklausomybės viltis nebuvo žuvusi. Laukėme ir tikėjome šviesesnių dienų. Vėliau „Lietuvos Aide" užtikau raminantį pranešimą, kad Valstybės Taryboje registruojami lietuviai, kurie galėtų užimti kokias nors tarnybas. Buvo registruojami įvairių profesijų žmonės, tarp jų ir kariai.

Toji karių registracija Valstybės Taryboje prasidėjo dar 1918 m. pavasarį. Pirmas įsiregistravo karininkas Kazys Škirpa. Liepos m. ir aš pasiunčiau laišką, kad ir mane įregistruotų į karių sąrašą. Maniau, kad kai pradės kariuomenę organizuoti, pirmučiausia pakvies įsiregistravusius. Pasiuntęs laišką, apie jo likimą nieko nebežinojau. Pakvietimo, žinoma, taip pat nesulaukiau. Tik 1919 m. sužinojau, kad į pirmųjų karių sąrašą aš, vis dėlto, buvau įtrauktas.

Norėdamas sužinoti, ar jau pradėjo organizuotis kariuomenė ir kas toje srityje daroma, sekiau Vilniaus lietuvių spaudą. Tačiau, dėja, slinko laikas ir jau ruduo ant nosies lipo, bet apie lietuvių kariuomenę nieko nebuvo girdėti. Pagaliau išgirdau, kad Stasys Peleckis iš Šaukėnų miestelio ruošiasi važiuoti į Vilnių. Nueinu, susipažįstu, ir trumpai pasikalbam. Pasirodo, apsišvietusio vyruko esama ir tikrai besiruošiančio važiuoti savanoriu į Vilnių.

— Tur but, kas nors daroma, — sako jis man, — nes iš musų valsčiaus išvyko karininkas Musteikis (jis žuvo nepriklausomybės karuose. S. B.), bet šiaip ir jis nedaug ką žinojo apie kariuomenės kurimąsį. Galų gale sutarėme ir mudu vykti į Vilnių. Bet kartu su juo išvažiuoti neteko, nes susirgau siautusiu tuomet gripu ir apie mėnesį išgulėjau. Pasveikau tik gruodžio pradžioje.

Motinos Ašaros.

Atsikėlęs iš lovos, pradėjau ruoštis į Vilnių. Kartą vyresnysis brolis, matydamas, kad dar tebesu nevisai pasveikęs, pasiulė man pasilikti namie, o jis važiuosiąs į Vilnių.

— Ar ne vis tiek, kuris važiuosime, kad tik iš tos pat šeimos, — tarė.

Su brolio pasiulymu nesutikau ir pasirįžau pats važiuoti. Tėvukui atviai pasakiau savo tikslą, nes žinojau, kad jis manęs nedraus. Tai buvo gerai, optimistiškai musiteikęs senis. Niekad ir niekuo nesiskųsdavo. Visad jam budavo gerai, nors trukumai vienas po kito jį guldavo. Su mamyte buvo blogiau. Nors skųstis taip pat retai temėgdavo, bet buvo labai jautri moteris. Savo tikslui atsiekti teko griebtis melo. Pasakiau, kad važiuosiu į Vilnių tarnybos ieškoti. Bet ji tuoj suprato mano mintį, nes atsiminė mano vaikystės svajones ir norus būti Lietuvos kareiviu. Prisiminė ir kalbas apie Lietuvos kariuomenę, man grįžus iš vokiečių nelaisvės.

— Žinau, vaike — sako ji man, — kad tu važiuosi į kariuomenę. Manęs, senos, neapgausi. Jeigu manęs neklausysi, tai aš verksiu.

Paskutinė mamytės priemonė buvo ašaros, kurių aš labiausiai bijodavau. Ir geruoju, ir piktuoju stengiausi mamytę perkalbėti, bet ji vis savo: „veksiu ir tiek". Pagaliau nusileido ir paskutinį kartą pasakė:

— Verksiu, verksiu ir verksiu! Bet tu mano ašarų nematysi. Jas tematys tik keturios sienos.

Išklerusios Moterys ir Subobėję Vyrai.

Mamytę ypač gąsdino išklerusios moterys ir subobėję vyrai. Esą, ką tie lietuviai padarysią! Juos vokiečiai ar bolševikai iššaudysią arba pakarsią, nes neturi nei ginklų, nei nieko. Tik tėvukas nepaisė tokių kalbų.

— Jeigu musų vaikas neis, o taip pat neis Lietuvos ginti ir kiti, tai kas ją, vargšę, užstos? — tarė jis. — Turi kas nors eiti.

Prasidėjo visoje Lietuvoje komitetų rinkimai. Buvo renkamas ir musų valsčiaus komitetas. Stato kandidatus. Prieina prie manęs viena moterėlė ir sako, kad ir aš statyčiau save į kandidatus.

— Ačiu, ačiu, tetulyt, bet negaliu, — padėkojau. — Aš pasiruošęs važiuoti į kariuomenę.

— Į kokią? — nepaprastai nustebusi klausia stora žemaitė.

— Į Lietuvos, į Vilnių.

Moterėlė dar labiau nustebo ir valandėlei nutilo. Paskui pradėjo kalbėti. Ji, pasirodo, tikisi, kad atvažiuosianti Amerikos kariuomenė ir Lietuvą apginsianti, o lietuviams tik vieno tereikią — išsirinkti valsčių komitetus ir laukti Amerikos kariuomenės. Moterėlė netikėjo mano žodžiais, kad patys lietuviai galėtų įsteigti savo kariuomenę ir apsiginti. Tariusi, kad aš tik be reikalo be Amerikos kariuomenės žusiąs, gailestingai palingavo galva ir nuėjo.

Tokią musų kaimiečių nuomonę teko girdėti ir kitur. Iš kur plito tie gandai, kad Amerikos kariuomenė atvyksianti Lietuvon, nežinau. Bet, apskritai, tuomet **daugely lietuvių buvo jaučiamas liurbiškas savo jėgomis nepasitikėjimas. Tat mums labai pakenkė Nepriklausomybės kovų metu.**

Kaip Klebonas Man Davė Rekomendaciją.

Gruodžio pradžioj pro musų miestelį į Vilnių pravažiavo apie 20 savanorių iš Vaiguvos, Užventės ir kitų apylinkių. Tai dar labiau mane sujaudino. Ypač nekantravau išgirdęs, kad Vilniuje organizuojasi ir lenkų legioninkai. Iš laikraščių spėjau, kad lietuviai jų nepakęs Vilniuje. Teks jiems padus pasvilinti ir parodyti kelią į Varšavą. Nebelaukdamas Kalėdų švenčių, nutariau važiuoti drauge su minėtais savanoriais. Bet atsirado kliučių, butent: 1918 m. iš savanorių reikalaudavo asmens rekomendacijos. Iš kur ją gauti? — galvojau.

Nueinu į nesenai išrinktą valsčiaus komitetą, bet komitetininkai, užuot išdavę man rekomendaciją, patarė nevažiuoti į Vilnių, nes esą čia pat, Šiauliuose, organizuojama kariuomenė. Nors nežinojau, kokia ten kariuomenė organizuojama, tačiau jau buvau girdėjęs, kad toje kariuomenėje komanda yra rusų kalba. Todėl, pasakęs komitetui, kad važiuosiu ieškoti kariuomenės su lietuviška komanda, nieko nepešęs, išėjau. Į patarimą stoti Šiauliuose pažiurėjau įtariamai, nes Šiauliuose ir kitose gretimose apylinkėse buvo organizuojamas raudonųjų žemaičių pulkas. Gal jie tą pulką ir turėjo galvoje.

Beliko tik vienas kelias: eiti pas klebona. Nelabai norėjau ir pas jį eiti, nes žmogus buvo kilęs iš bajorų, senų pažiurų, ir musų, jaunųjų, dvasiai tolimas. Bet ką bepadarysi!

Vieną rytą nueinu į bažnyčią ir laukiu, kada klebonas atlaikys mišias. Jam baigus mišias, aš šventoriuje ir laukiu. Išeina klebonas.

— Kokios rekomendacijos? — klausia nustebęs, kai aš jam pasakiau savo reikalą.

— Į Lietuvos kariuomenę. Važiuoju į ją stoti.

— Tu... į Lietuvos kariuomenę... — dar labiau nustemba klebonas. — Kaip aš tau galiu duoti rekomendaciją... juk tu bolševikas!

Šie klebono žodžiai lyg butų mane šaltu vandeniu apipylę. Užkaitau įsižeidęs. Gal, iš tikrųjų, klebonui atrodžiau panašus į bolševiką, nes buvau apsivilkęs kariškais rusų drabužiais. Tuomet daugelis grįžusius iš Rusijos karius bolševikais vadindavo. Tarp mudviejų įvyko trumpas ginčas.

— Kaip gi tu ne bolševikas, — įrodinėja klebonas. — Juk tu sakai, kad iš bažnyčių reikia žemę atimti ir per naktis valkiojiesi. Ko daugiau bereikia! Kaip aš tau galiu duoti rekomendaciją! Nuvažiavęs į Vilnių dar musų kariuomenę sukurstysi ir man gėdą padarysi.

Pradėjau aiškinti, kad visa tai melas ir išmislas. Naktimis nesivalkioju, o dėl žemės atėmimo, tai sakiau tiktai apie dvarus, kad reikia juos atimti ir žmonėms išdalinti. Bažnyčių žemių neliečiau.

JONAS ČERNIUS,
Lietuvos kariuomenės štabo viršininkas, generalinio štabo pulkininkas.

Matyti, mano išsitarimai apie žemės reformos reikalą klebonui netiko. Prie musų bažnyčios buvo ir palivarkėlis. Gal kada buvau išsitaręs ir dėl stambesnių bažnytinių žemių. Nepamenu.

— Na, gerai, — pagaliau tarė klebonas. — Tu skaitei Vilniaus laikraščiuose, kad Lietuva busianti neitralė valstybė ir su niekuo nekariausianti. Jai reikia tik kokių dviejų pulkų sienai saugoti. O vis dėlto tu esi bolševikas, — vėl išgirdau klebono žodžius.

Mums besiginčijant, ateina vienas vietos dvarininkas, lenkas.

— Pone grafe, — kreipiasi į jį klebonas. — Ar jam galima duoti rekomendaciją į lietuvių kariuomenę?

Lenkui dvarininkui, tai išgirdus, žinoma, ir kailis nusipurtė. Šaltai į mane pažiurėjęs ir pečiais patraukęs, plačiais žingsniais nuėjo savo dvaro link. Gal ir jis buvo girdėjęs mano kalbą apie žemės reformos reikalingumą.

Nežinau, kas butų išėję iš mano rekomendacijos, jei nepasisukęs jaunas vargonininkas D. Andriulis. Su juo, grįžęs iš nelaisvės, buvau susipažinęs ir dažnai kalbėdavome apie Lietuvos kariuomenę.

— Prašau jį paklausti, — rodydamas į vargonininką, sakau klebonui. — Jis daugiau apie mane žino ir geriau pažįsta.

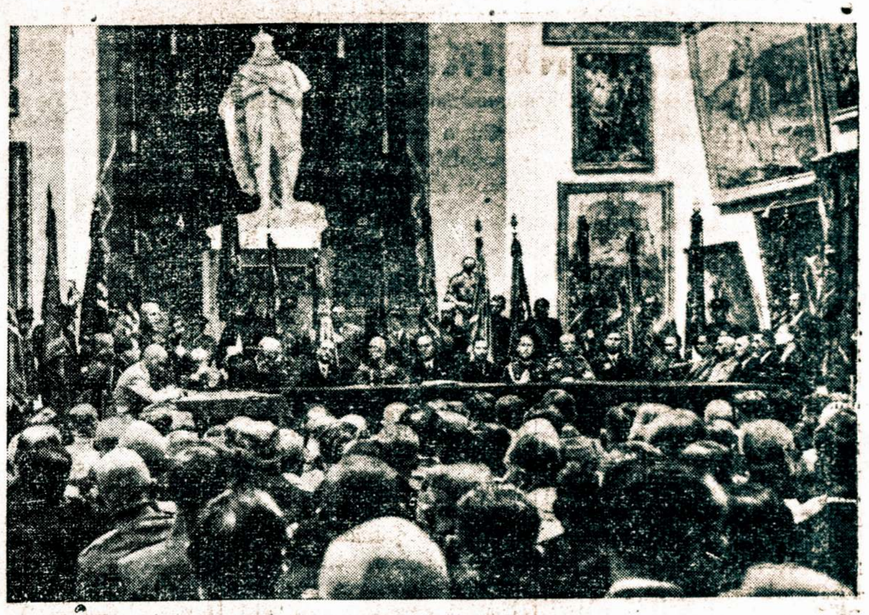

Lietuvos kariuomenės kurėjų savanorių dešimtmečio minėjimas Karo Muziejuje.

Klebonas tuojau pakvietė vargonininką į kleboniją ir, kaip paskiau sužinojau, klausinėjo apie mane. Vargonininkui gerai apie mane atsiliepus, klebonas išdavė man visai gražią rekomendaciją. Nors iš pradžių buvau labai ant klebono supykęs, bet, paėmęs į rankas gražią rekomendaciją ir dar į kelią gražiais žodžiais: „Dievas su tavimi" palydėtas, atsileidau ir persiskyrėm geruoju. Mačiau, kad jis apie mane buvo suklaidintas arba nesuprato savanorių paskirties.

Pirma Lietuviška Metrika.

Viskuo kelionei apsirupinęs, dar sumaniau eiti gauti metrikus. Gal ir jie bus reikalingi? Vargonininkas manęs klausia, kaip rašyti.

— O kaip ligi šiol rašėte? — klausiu.

— Ogi suriškai, — atsako.

— Na, brolyti, nebetinka, — sakau vargonininkui. — Rašykime lietuviškai.

— Bet ar klebonas pasirašys? — vėl abejoja vargonininkas.

— Kaipgi nepasirašys! Juk į lietuvių kariuomenę važiuoju.

Parašo lietuviškai. Tai buvo pirma musų parapijoj gimimo metrikų ištrauka, parašyta lietuvių kalba. Klebonas, nė žodžio nesakęs, taip pat lietuviškai pasirašė. Viskas baigta, ir aš jau pasiruošęs važiuoti.

Gruodžio 10 d. su namiškiais suvalgiau paskutinę vakarienę. Ji buvo labai liudna. Mamytė, nors ir laikėsi iš paskutiniųjų, bet kai tik pažiurėdavo į mane, tuoj ir pilnos akys ašarų.

Didžioji Senelio Elgetos Auka.

1918 m. gruodžio 11 d. šaltas rytas. Įsivertus į rusų kariską kuprinę duonos kepalą, lašinių, baltinių, apie 70 rusiškų šovinių ir dar šį tą mamytės įduota, laukiu arklių. Su pinigais buvo blogiau. Savo turėjau vos 11 markių. Suku galvą, iš kur jų daugiau gavus. Namiškiai taip pat jų neturi.

— Na, vis tiek pat, važiuosiu ir su tiek. — nutariau. — Nuvažiuoti užteks!

Pro langą žiuriu — lazda pasiramsčiuodamas, ateina senelis Kazys Nomeika. Jis 1863 m. buvo paimtas į sukilėlių eiles, bet, pamatęs, kad sukilėlių vadai daugiausia buvo iš sulenkėjusių bajorų, naktį pabėgo ir slapstėsi. Paskiausiai, senatvėj, nebeturėdamas savo pastogės nei vaikų, gyveno iš aukų. Vaikščiojo po kaimus elgetaudamas arba sėdėjo prie bažnyčios. Sužinojęs, kad aš išvažiuoju į Vilnių, į Lietuvos kariuomenę, atėjo atsisveikinti ir palinkėti laimės. Dar prieš karą, vaikas budamas, dažnai su juo pasiguosdavau, kad butų labai gera, jeigu vėl butų lietuviška valstybė ir kariuomenė. Kiek vaiko protas suprasdavo, tiek jam esu savo svajonių pripasakojęs, todėl senelis ir atskubėjo manęs išleisti į tą išsvajotą žygį.

Išsiėmė skuduriuką, atrišo ir visus jame esančius pinigus — 10 markių — man atidavė. Iš karto nenorėjau jų priimti, bet, atsiminęs, kad juos turėti gali buti labai pravartu, paėmiau kaip paskolą, žadėdamas juos ateityje atiduoti.

— Ne, vaikeli, — sako senelis. — Čia ne paskola, bet mano dovana. Jųs, jaunieji, einate Lietuvos prikelti, o mes, seniai, jau nebegalime su jumis kartu eiti, tai nors kitaip jums padėsime.

Šio senelio elgetos auka mane labai sujaudino. Jis gal paskutinius savo pinigus atidavė.

Mane Palydi Buvusi Knygnešė.

Arkliai privažiavo prie durų. Troboje pasidarė tylu. Mamytė lyg sustingo, o tėvukas rimtas stovi ir, žiurėdamas pro langą, poterius kalba.

— Sunau, aš didžiuojuos, kad tu pirmas iš musų parapijos busi Lietuvos kareivis, — priėjus man atsisveikinti, susigraudinęs sako tėvas. — Tegul Dievas tave laimina.

Motutė nieko nepasakė. Matyt, jau nieko nebegalėjo ištarti, nes su žodžiais butų išsipylusi visa jura ašarų. Savo pažadą: „nematysi mano ašarų" iš dalies ištesėjo. Pažiurėjęs į jos raukšlėtą, vargų išvagotą veidą, pats susigraudinau, bet ir susilaikiau.

Visi išlydėjo pro duris, tik mamytė, palydėjusi iki durų, skubiai grįžo atgal. Supratau, kad ji jau nebegalėjo sulaikyti ašatų ir viena, pasislėpus, leido joms, kiek tinka, lietis. Tik nenorėjo, kad sunus jas matytų. Su ašaromis veržėsi iš jos sielos ir skundas, kodėl atgyjančioji Lietuva pirmučiausia reikalauja iš jos pasiaukoti, tuo tarpu kai aplink matyti šimtai kitų motinų ir jaunų vyrų.

Į roges susėdome su buvusia knygneše tetule Ona — tėvo seserimi. Ji mane lydėjo iki Šiaulių. Gailiai, vilkdamosi per sušalusį sniegą, sučirškė rogės; rytmečio šaltis pabučiavo į skruostus, ir sudie gimtiesiems Kurtuvėnams. Išvažiuoju į išsvajotą Vilnių. Pakelyje sutikau vokiečių žandarą. Jis į mane skersomis pažiurėjo, bet jau nieko nebesakė.

Netrukus įvažiavome į plentą. Su tetule maža tekalbėjome, nes šaltis trukdė. Nuo Šiaulių vilkosi ilgos vokiečių gurguolių vilkstynės. Jos traukė iš senai užgesusio rusų fronto į Vokietiją. Kartas nuo karto pasižiurėdavom kiti kitiems į akis.

— Ar jųs žinote, kad važiuoju į Lietuvos kariuomenę? Ji netrukus čia užims jusų vietas, — pagalvojau, žiurėdamas į vokiečius. Sieloje jaučiau kažkokią šventę. Buvo ramu ir jauku.

Įstojau į Lietuvos Kariuomenę.

Gruodžio 13 d. rytą einu ieškoti Valstybės Tarybos. Galva sunki, o šonkauliai tarp savęs riejasi. Rodos, išlėks iš tavęs ir pamatysi greta savęs keliolika Ievų, tavo šonkaulių padarinių. Ir džiaukis, budamas keliolika kartų padaugintas Adomas.

Gatvėse sutikau dabitų lenkų legioninininkų. Iš pažiuros matyti, kad sulenkėjusių dvarininkų suneliai. Išsipuošę, kariškai apsirengę. Legioninininkų daugiausia buvę driskių, bet šių neišleisdavo į gatves, kad negadintų lenkiškosios reklamos. Gatvėmis švaistėsi tik dabitos. Ne taip kaip musų lietuviai, kurie nepripažino jokių reklamų. Nė manyti nemanėm slėpti savo apdriskimo.

Atėjęs į šv. Jurgio prospektą, jau iš tolo matau ant vienų namų plevėsuojančią raudoną vėliavą su baltu Vyčiu. Įeinu į vidų ir lipu į antrą aukštą. Ten matyti ir daugiau žmonių. Visi pusiau tylomis kalbasi tarp savęs ir tik retas dirsteli į mane. Žiuriu — prie vienų durų stovi 17—18 metų vaikinukas. Prasti sodietiški drabužiai, ilgi, ant akių nusvirę plaukai ir į šmulą kepuraitę įsegtas baltas mažutis Vytis.

— Drauguži, kur čia savanorius priima, — klausiu prie jo priėjęs.

(Užbaiga sekančiam „Tėvynės" num.)

Laikinosios Lietuvos sostinės Kauno senamiesčio vaizdas prie Nemuno upės. Skersai Nemuną matytis prieš keletą metų statytas Vytauto Didžiojo modernus gelžbetoninis tiltas.

S. L. A. REIKALAI

ROCKFORD, ILL.
Minėsime Lietuvos Nepriklausomybę.

SLA. 77 kuopa, su kitomis vietinėmis draugijomis, minės Lietuvos nepriklausomybės 20 metų sukaktį. Parengimas įvyks vasario 27 d., Arogona Hall, Kent St.

Kas tame parengime kalbės — dar nežinia. Bet programas bus geras: dainuos vietinis „Laisvės" choras ir SLA. 77 kuopos kvartetas. Bet tai dar ne viskas, nes komisija ruošiasi duoti gerą ir įspudingą programą. Todėl visi stengkimės į tą pramogą atvykti, jo pragramą išgirsti.

SLA. 77 Kp. Koresp.

MELROSE PARK, ILL.
SLA. 125 Kp. Darbuotė.

Mes planuojame, kaip naudingiau praleisti ilgus žiemos vakarus. Prie to, SLA. 125 kuopa negali apseiti be pasilinksminių kulturinių pramogų. Surengtose pramogose ne tik mes pasilinksminame, gražiai laiką praleidžiame, bet ir kitiems suteikiame progos pasigėrėti jaunų žmonių jėgomis ir darbais.

Tik gal mes užmirštame, kur tie musų vakarėliai yra labai pageidaujami, gerai įvertinami ir teikia daug naudos. Geriausia vieta, tai Veterans Field House, 16-th Ave., Melrose Park. Vakarėlis bus šeštadieny, vasario 26 d., 1938 m. Be to, į rengiamas pramogas susirenka daugiausia jaunimo, kuris ir taip turi progų dažniau pasilinksminti. O tuo tarpu senesni, ypatingai po sunkių dienos darbų, neturi kur susirinkti ir pamatyti priaugančios kartos džiaugsmą. Todėl, kaip teko keletą kartų patirti, kai įvyksta SLA. 125 kuopos vakaras, tą dieną jaučiama graži nuotaika: į vakarą susirenka ne tik tos apylinkės seni ir jauni, bet dar pasikviečia gimines ir pažįstamus. Ir kaip tuomet malonu patiems rengėjams, kada kartu matai savo tėvelius, kaimynus ir net žilagalvius senelius su džiaugsmo ašaromis akyse, matant savo mylimą anukėlį ant scenos! O jau kuris laikas to viso nebuvo. Mes jaunieji SLA nariai esame tikri sumų ir dukros. Todėl mes pirmieji neužmirškime savo mylimų tėvelių — suteikime ir jiems nors retkarčiais skaistaus džiaugsmo.

Jonas M. Narsutis,
SLA. 125 kp. rašt.

DORCHESTER, MASS.
Iš SLA. 359 Kuopos Metinio Susirinkimo.

Sausio 21 d., 1938 m., įvyko SLA. 359 kuopos metinis susirinkimas. Užrašų sekretoriui perskaičius priešmetinio nepaprasto susirinkimo protokolą, vienbalsiai priimtas.

Eita prie įvezdinimo naujos kuopos valdybos, kuri buvo išrinkta nepaprastame priešmetiniame susirinkime: A. J. Aleknа pirmininkas, E. Brazaitis (jaunuolis) vice pirmininkas, P. Brazaitis 9 kartu užrašų raštininkas, Milda Anestaitė (jaunuolė) finansų raštininkė, A. Karp iždininkė, W. V. Anesta ir E. Aleknienė iždo globėjai, A. J. Namaksy ir W. V. Anesta organizatoriai. Įvezdinimo ceremonijas įvygdė buvusis pirmininkas A. J. Namaksy, linkėdamas naujai kuopos valdybai geriausių pasekmių darbuotis SLA. ir kuopos labui, pildyti ir daboti SLA. konstituciją. Susirinkimas užgyrė delnų plojimu.

Perskaityta SLA. Sekretoriaus laiškas ir nuorašas reikale pertikrinimo narių stovio, palyginant su SLA. Centro ir kuopos knygomis. Laiškas priimtas.

Iždo globėjai pranešė, kad viskas sutinka ir geriausioj tvarkoj. Pranešimas priimtas. Skaitytas laiškas iš SLA. 2-ro apskričio. Laiškas pasilikęs iš apkričio mėnesio. Praneša, kad apskritys metiniame suvažiavime yra pasibrėžęs platų veikimą 1938 m.; tarpe kitko koncertų maršrutas, naujų narių vajus SLA. 2-ro apskričio ribose, skirdamas $100.00 dovanų organizatoriams. Laiškas priimtas ir pavesta organizatoriams bendrauti su kitų kuopų organizatoriais. Finansų sekretorė, M. Anestaitė, patiekė raportą. Raportas smulkus, todėl čia paduosiu tik ištraukas. Per 1937 metus į SLA. Centrą paiųsta viso $453.21, gauta iš S. L. A. pašelpomis $191.50. Kuopa per metus turėjo porą parengimų, kas kuopai davė keletą dešimčių dolerių pelno. Kuopos finansinis stovis yra geras: pas kuopos iždininką ir banke yra apie $300.00. Kuopoj yra 34 nariai, apsaugos turinti už $11,050.00.

Iždo globėjai paantrino jos pranešimą ir likos priimtas su pagyrimu. Rengimo komisija pranešė, kad rengia užgavėnių metinį balių, kuris įvyks šeštadieny, vasario 26 d., 1938 m., Lietuvių Salėje, E ir Silver Sts., So. Boston, Mass. Pranešė, kad yra pasamdyta jaunimo ir suaugusių mylimas Al. Stevens orkestras ir užimtos visos salės Lietuvių name. Atsilankiusiems į balių skiriama dovanos. Valgių ir gėrimų bus visokių. Pranešimas priimtas ir nariai pasižadėjo komisijai padėti pasidarbuoti, kad šis balius butų šimtu nuošimčių pasekmingas.

Sekretorė pranešė, kad ligonių šiame mėnesy nėra.

Šiame metiniame susirinkime buvo apdovanoti SLA. Jubiliejiniu Albumu nekurie kuopos veikėjai. Kuopa turėjo penkis Albumus ir gavo šie veikėjai: P. Brazaitis kaipo užrašų raštininkas, V. Petrulienė vice pirmininkė, V. Gegužis iždininkas ir J. Taurinskas, pas kurį kuopa buvo įsteigta ir kuris kelis metus buvo kuopos vice pirmininku. Žinoma, yra kuopoje ir daugiau veikėjų, kurie darbuojasi nuo pat kuopos įsisteigimo, kaip tai: T. Brazaitienė, A. J. Namaksy, E. Aleknienė, W. V. Anesta ir abelnai visi kuopos nariai vienokiu ir kitokiu budu prisideda prie kuopos veikimo, bet nebuvo galima visus apdovanoti.

Reikia prisiminti, kad po susirinkimo kuopos nariai turėjo gardžių gėrimų ir užkandžių, kur praleido laiką iki vėlumos. Skirstėsi iš šio metinio susirinkimo su labai energingu pasišventimu dirbti dėl SLA. ir kuopos labo. Lai tas pasirįžimas išsipildo.

Kuopos Narys.

— Patarkite savo draugams ir pažįstamiems prisirašyti prie Susivienijimo, nes tai yra didžiausia lietuvių apdraudos ir pašelpos organizacija.

REIKALAVIMAI

Reikalinga jauna lietuvaitė mergina, kuri norėtų mokytis siuti moteriškus sijonus (dresses) ir padirbėti biskį namų darbą. Gaus valgį ir kambarį lietuviškoj šeimoj ir dar primokėti.

MRS. V. MILIUNAS,
52 Brookine Avenue,
NUTLEY, N. J.

DIDELĖ EKSKURSIJA Į LIETUVĄ

Del informacijų kreipkitės į:

COSMOPOLITAN TRAVEL SERVICE
Prop. J. AMBRAZIEJUS
168 Grand St., Brooklyn, N. Y.

A. S. TRECIOKAS
314 Walnut St., Newark, N. J.

JOHN SEKYS
433 Park St., Hartford, Conn.

VIENYBE TRAVEL BUREAU
193 Grand St., Brooklyn, N.Y.

G. A. KYBA
AMERIKOS LIETUVIS
14 Vernon St., Worcester, Mass.

PETRAS BARTKEVICIUS
678 N. Main St., Montello, Mass.

PAUL MOLIS
1982 — 25th St., Detroit, Mich.

LITHUANIAN NEWS PUB. CO.
NAUJIENOS
1739 S. Halsted St., Chicago, Ill.

OHIO LITHUANIAN PUBLISHING CO. DIRVA
K. S. KARPIUS
6820 Superior Ave., Cleveland, Ohio

A. VARASIUS
206 All Nations Bank Building
1200 Carson St., Pittsburgh, Pa.

Rengia ir prižiuri
LIETUVIŲ LAIVAKORČIŲ AGENTŲ SĄJUNGA AMERIKOJE

Populiariu Ekspresiniu Garlaiviu

EUROPA

Išplauks iš New Yorko
GEGUŽĖS 3čia 1938

Greiti traukiniai prie pat laivo EUROPA Bremerhavene užtikrina patogią kelionę į Kauną ir Klaipėdą

HAMBURG-AMERICAN LINE
NORTH GERMAN LLOYD

Sulaikykit Perrugimą Ligi
Votys Skilvyje
Neprivers Jus Apleisti Darbą

Nežaiskite su rukštimi, nuo gazų paeinančiu viduriu nemalimu, kuri sudaro perdidelis rukšties susirinkimas. Apleidus toki nesveikuma, jis gali išsivystyti į votis ir tuomet priseitų eiti į ligoninę gydymuisi ar operacijai.

Gniaužanti skausmai, rugšties padidėjimas ir kiti kankinanti simptomai gali but greitai sulaikyti su KARBOMINT, subalansuoti vaistai, kurie paremti specialistų receptu. Išbandykit juos ir persitikrinkit kiek geriau jausitės į kelias dienas laiko. Nesiųskite pinigu. Užmokėsite paštoriui $1.25 kuomet pristatys vaistus. Iškirpkite šį skelbimą ir su užsakymu pasiuskite šiandien į:

KARBOMINT CO., Dept. T.
529 Hudson St., New York, N. Y.

Reumatizmas Sausgėlė

Nesikankykite savęs skausmais, Reumatizmu, Sausgėle, Kaulų Gėlimu, arba Mėšlungiu — raumenų sukimu, nes skaudėjimai ant patalo paguldo.

CAPSICO COMPOUND mostis lengvai prašalina viršminėtas ligas; mums šiandien daugybė žmonių siunčia padėkavones pasveikę. Kaina 50c., per paštą 55c. ar dvi už $1.05.

Dukart tvirtėsnė 75c.

Knyga: „ŠALTINIS SVEIKATOS" augalais gydytis, kaina 50 centų.

JUSTIN KULIS
3259 South Halsted Street,
CHICAGO, ILLINOIS.

S. L. A. KALENDORIUS
KUOPŲ BEI APSKRIČIŲ PARENGIMAI

CLEVELAND, OHIO. — SLA. 136 kp. rengia socialio pobudžio pramogą, kuri įvyks sekmadieny, vasario 27 d., Lietuvių Salėje, 6835 Superior Ave. Durys bus atdaros 3:30, o programo pradžia 4:30 val. popiet. Bus suvaidinta penkių veiksmų tragedija, po to — šokiai ir vaišės. Bus duodama penkios dovanos 11 val. vakare. Muzika gera — gros J. Apanaitis su savo orkestru. Įžanga tik 10c. Kviečiame visus vietinius ir apylinkės lietuvius į šią pramogą skaitlingai atsilankyti. — Rengėjai.

—o—

DORCHESTER, MASS. — SLA. 359 kuopa rengia užgavėnių metinį balių šeštadieny, vasario 26 d., 1938 m., Lietuvių Svetainėje, E ir Silver Street, So. Boston, Mass. Pradžia 7:30 val. vakare. Užimtos trys svetainės Lietuvių Kliubo name. Gros pagarsėjusi ir mylima Al. Stevens orkestra viršutinėje svetainėje, o jaunuolių orkestra apatinėje svetainėje. Skiriamos 3 gražios dovanos prie įžangos bilietų. Taipgi bus gardžių valgių ir gėrimų kiek kas norės. Tai bus dorchesteriečių metinė šventė, į kurią nuoširdžiai kviečiame Dorchesterio, Bostono ir apylinkės lietuvių visuomenę dalyvauti, nes bus linksma ir smagu visiems laiką praleisti. Įžanga asmeniui tik 25c. — Kviečia SLA. 359 Kuopa.

—o—

SHENANDOAH, PA. — SLA. 23 kuopos 36 metų gyvavimo sukakties minėjimui ir Lietuvos Nepriklausomybės 20 metų sukakties paminėjimui rengiama vakarienė su įvairiu programu vasario 20 d., 1938 m., Mainierių Svetainėj, kampas Main ir Oak gatvių. Pradžia 7 val. vakare. Įžanga $1.00 ypatai. Kviečiame vietos ir apylinkės SLA. narius ir visus lietuvius skaitlingai atsilankyti ir visiems kartu paminėti viršui pažymėtas sukaktuves. — Kviečia Rengėjai.

—o—

NEW BRITAIN, CONN. — SLA. 34 kuopa rengia „Card Party" su šokiais sekmadieny, kovo 13 d., pradžia 1-mą valandą popietų, Lietuvių Svetainėje, 354 Park St. Šis musų parengimas bus įvairesnis už kitus buvusius parengimus, prieg tam metinis parengimas, tad nuoširdžiai kviečiame visus vietos ir apylinkės lietuvius atsilankyti. — Rengėjai.

—o—

ANSONIA, CONN. — Vilniui V. S. skyrius rengiasi iškilmingai minėti Lietuvos Nepriklausomybės 20 metų sukaktį vasario 20 d., Lietuvių Parapijos aslėj, 6 val. vakare. Bus išpildyta įdomus programas: kalbės aukšti miesto valdininkai, vietos lietuvių klebonas kun. Karkauskas, o principialę kalbą pasakys Dr. M. J. Vinikas, SLA. Sekr. iš New Yorko. Muzikalį programą išpildys lietuvių šv. Antano parapijos choras ir ukrainiečių choras. Po tam bus šokiai, kuriems gros garsi Radio Orkastra iš New Britain, Conn. Kviečiami lietuviai ir lietuvaitės dalyvauti. — J. Marčiulionis.

Teatras ir Šokiai

RENGIA SLA. 136 KUOPA

Vasario-Feb. 27 d., 1938
Lietuvių Svetainėje

6835 SUPERIOR AVE., CLEVELAND, OHIO.

Bus suvaidinta penkių veiksmų tragedija. Po to— šokiai prie gero J. Apanaičio orkestro. Durys atdaros 3:30, programo pradžia 4:30 val. popiet. Bus užkandžių ir 11 valandą teikiama 5 dovanos. Įžanga tik 10c. ypatai.

Kviečiame visus vietinius ir apylinkės lietuvius, ypatingai SLA. narius, į šį parengimą skaitlingai atsilankyti. Visi busite patenkinti. Atsiveskite ir savo draugus bei pažįstamus.

Kviečia Rengėjai.

Iliustruotas Pasaulis

turi virš 40,000 prenumeratorių
PLAČIAUSIAI SKAITOMAS LIETUVOS SAVAITRAŠTIS
12—16 pusl. didelio formato
Amerikiečiai turėtų per „ILIUSTRUOTĄ PASAULĮ" sekti savo tėvynės ir pasaulio gyvenimą
PRENUMERATA: metams du doleriai, pusei metų vienas doleris.
Adresas: „Iliustruotas Pasaulis", Kaunas, Lithuania.

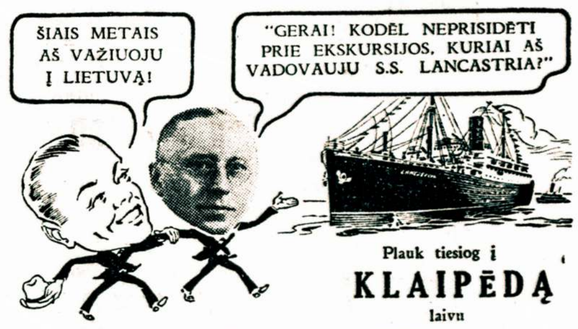

Plauk tiesiog į
KLAIPĖDĄ
laivu
S. S. LANCASTRIA per KIEL KANALĄ
Išplauks iš New York'o gegužės 21 d.

Štai yra Jums gera proga aplankyti Lietuvą vienintelių laivu, kuris plauks tiesiog į Klaipėdą per vaizdingą Kiel Kanalą. Pasitenkinkite gera ir patogia kelione, kuriai asmeniškai vadovauja PIJUS BUKŠNAITIS, Cunard White Star linijos lietuvių skyriaus vedėjas.

Patogus kambariai, gražus viešieji kambariai, plaukiojimo baseinai, geras valgis, pramogos, mandagus patarnavimas ir gražus vaizdai plaukiant per pagarsėjusį Kiel Kanalą. Smulkesnių informacijų kreipkitės pas savo vietinį agentą arba

CUNARD WHITE STAR
25 BROADWAY, NEW YORK, N. Y.

Musų Profesionalai ir Biznieriai

MUSŲ ADVOKATAI

ADV. F. J. BAGOČIUS,
„Keleivio" Name,
255 W. Broadway,
So. Boston, Mass.
Valandos kasdien: 9 iki 7.

ADV. JOHN B. BORDEN,
2201 W. Cermak Road,
Chicago, Ill. Kasdien 9 iki 5.
Pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais vak. 6—8.

ADV. JOSEPH J. GRISH,
4631 So. Ashland Avenue,
Chicago, Ill.
Res. 6515 So. Rockwell St.
Tel.: Boulevard 2800.

ADV. K. P. GUGIS,
Ofisas: 127 No. Dearborn St.
Chicago, Ill. Kamb.: 1431-1434.
Namuose: 3323 So. Halsted St
Vakarais: 6 iki 8:30.

ADV. C. VOKETAITIS
50 Court Street,
Brooklyn, N. Y.
Tel.: TRiangle 5-3622
Tel.: EVergreen 8-7179

MUSŲ GYDYTOJAI

DR. V. S. NARES,
Medikas ir Chirurgas,
2420 Marquette Road,
Chicago, Ill. Val.: 1—3 ir 7—9
Tel. Hemlock 8151

DR. J. S. STANESLOW,
Medikas ir Chirurgas,
SLA. Daktaras Kvotėjas,
95 No. Main Street,
Waterbury, Conn.

DR. G. J. TARULIS,
Osteopatas Gydytojas,
6331 So. Halsted St.,
Chicago, Ill.
Valandos: 10—5 ir 7—9.

MUSŲ BIZNIERIAI

SLA. 4 nariai
B L I N S T R U B S'
VILLAGE & GRILL
VISŲ LIETUVIŲ „HEADQUARTERS"
Puikiausias Restaurantas Visoj Massachusetts
Du Barai. Vieta 600 Žmonių
Du Perstatymai Kas Vakaras
Šokiai. Vieta Baliams
300-308 W. Broadway, So. Boston, Mass.

A. J. K U P S T I S
SLA. N A R Y S
Tel. So. Boston 9423
Real Estate & Insurance
Specializuojam: Bizniais, Gyvenimo Namais ir Farmoms
Mandagus ir Greitas Patarnavimas
322 W. Broadway, So. Boston, Mass.

BENEDICT J. SCHEGAUS
Real Estate & Insurance
Mortgage Loans
195 Grand St., Brooklyn, N. Y.
Tel. EVergreen 7-1241

JOHN NAGHTEN & CO.
Established 1863
Insurance
1903 Insurance Exchange
Chicago Illinois

"gera mintis" ... *sako šeimininkės ir pardavėjai*

ŠEIMININKĖS YRA ATRADĘ, kain sutaupyti laiką ir žingsnius kuomet nepatogu eiti į krautuves. Jos perkasi per telefoną. Jos mums pasakoja, kad visus mažmožius taip atlieka ir kad jų pinigai tiek pat reiškia per telefoną. Pabandykit jųs pačios. Pažiurėkite, kiek laiko jųs turėsite tokiems dalykams, kurie jums patinka.

PARDAVĖJAI ŽINO, KAIP gerai užsakymus per telefoną išpildant patarnavimas patenkina pirkėjus ir duoda naujo biznio. Jis stengiasi per telefoną užsakymus išpildyti geros rušies prekėmis. Norėdami patarimų, kain su telefono nagelba padidinti biznį, pašaukite musų biznio ofisą (dial 811)

Pirkite per TELEFONĄ

NEW YORK TELEPHONE COMPANY

Biznieriams Geriausias Pelnas Garsintis „TĖVYNĖJE".